

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ

ΥΠΟΘΕΣΗ ΜΙΧΕΛΙΟΥΔΑΚΗΣ ΚΑΤΑ ΕΛΛΑΔΑΣ

(Προσφυγή αριθ. 54447/10)

ΑΠΟΦΑΣΗ

ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ

3 Απριλίου 2012

Η παρούσα απόφαση θα καταστεί οριστική σύμφωνα με τους όρους που προβλέπονται από το άρθρο 44 § 2 της Σύμβασης. Μπορεί να υποστεί τυπικές διορθώσεις.

Στην υπόθεση Μιχελιουδάκης κατά Ελλάδας,

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (πρώτο τμήμα), συνεδριάζοντας σε τμήμα αποτελούμενο από τους:

Nina Vajić, *πρόεδρος*,

Anatoly Kovler,

Peer Lorenzen,

Elisabeth Steiner,

Mirjana Lazarova Trajkovska,

Λινό-Αλέξανδρο Σισιλιάνο,

Erik Møse, *δικαστές*,

και τον André Wampach, *αναπληρωτή γραμματέα τμήματος*.

Αφού διασκέφθηκε σε συμβούλιο στις 13 Μαρτίου 2012,

Εκδίδει την πιο κάτω απόφαση, η οποία ελήφθη την ημερομηνία αυτή:

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1. Η υπόθεση έχει εισαχθεί με μία προσφυγή (αριθ. 54447/10) στρεφόμενη κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας από έναν υπήκοο του Κράτους αυτού, τον κύριο Ιωάννη Μιχελιουδάκη («ο προσφεύγων»), ο οποίος προσέφυγε ενώπιον του Δικαστηρίου στις 4 Σεπτεμβρίου 2010 δυνάμει του άρθρου 34 της Σύμβασης για την προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών («η Σύμβαση»).

2. Ο προσφεύγων εκπροσωπείται από τον κύριο Β. Χειρδάρη, δικηγόρο του συλλόγου Αθηνών. Η Ελληνική Κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») εκπροσωπείται από τους απεσταλμένους του αντιπροσώπου της, κυρία Κ. Παρασκευοπούλου, πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, και κύριο Ι. Μπακόπουλο και κυρία Γ. Κόπα, δικαστικούς αντιπροσώπους του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

3. Ο προσφεύγων υποστήριξε ότι υπήρξε παραβίαση των άρθρων 6 § 1 και 13 της Σύμβασης ως προς τη διάρκεια μίας ποινικής διαδικασίας.

4. Στις 2 Δεκεμβρίου 2010, το τμήμα αποφάσισε να κοινοποιήσει την προσφυγή στην Κυβέρνηση σύμφωνα με το άρθρο 54 § 2 (β) του κανονισμού του Δικαστηρίου. Επιπλέον, αποφάσισε να ενημερώσει τους

διαδίκους ότι θεωρούσε προσήκουσα την εφαρμογή της διαδικασίας απόφασης πιλότου (βλέπε *Hutten-Czapska κατά Πολωνίας* [GC], αριθ. 35014/97, §§ 231-239, CEDH 2006-VIII, και το διατακτικό αυτής, και *Broniowski κατά Πολωνίας* [GC], αριθ. 31443/96, §§ 189-194, CEDH 2004-V, και το διατακτικό αυτής). Τέλος, όπως επιτρέπει το άρθρο 29 § 1 της Σύμβασης, αποφασίσθηκε ότι το παραδεκτό και η ουσία της προσφυγής θα εξετάζονταν από κοινού.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

I. ΟΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΤΗΣ ΥΠΟΘΕΣΗΣ

5. Ο προσφεύγων έχει γεννηθεί το 1960 και κατοικεί στην Αθήνα.

6. Στις 5 Φεβρουαρίου 2003, σε βάρος του προσφεύγοντος ασκήθηκε ποινική δίωξη για ηθική αυτουργία σε ψευδομαρτυρία. Στις 21 Μαρτίου 2003, ο προσφεύγων κατέθεσε ενώπιον του εισαγγελέα πλημμελειοδικών Αθηνών το συμπληρωματικό υπόμνημά του με το οποίο απαντούσε στη σε βάρος του κατηγορία. Στις 20 Σεπτεμβρίου 2004, ο εισαγγελέας πλημμελειοδικών Αθηνών παρέπεμψε τον προσφεύγοντα σε δίκη.

7. Κατόπιν μίας αυτεπάγγελτης αναβολής, η συζήτηση έλαβε χώρα στις 15 Φεβρουαρίου 2006, ημερομηνία κατά την οποία το πλημμελειοδικείο Αθηνών καταδίκασε τον προσφεύγοντα σε φυλάκιση είκοσι δύο μηνών για την προαναφερόμενη κατηγορία (απόφαση αριθ. 11465/2006). Ο προσφεύγων άσκησε έφεση.

8. Η συζήτηση ορίσθηκε για τις 11 Δεκεμβρίου 2006, ημερομηνία κατά την οποία αυτή αναβλήθηκε για τις 2 Μαρτίου 2007, κατόπιν αιτήματος της Α.Ρ., συγκατηγορούμενης του προσφεύγοντος. Την ημερομηνία αυτή, το εφετείο Αθηνών εξέδωσε την απόφασή με την οποία μείωσε την επιβληθείσα ποινή σε φυλάκιση εννέα μηνών (απόφαση αριθ. 2067/2007).

9. Στις 10 Μαΐου 2007, ο προσφεύγων άσκησε αίτηση αναίρεσης. Με αίτημά του, η συζήτηση, η οποία είχε αρχικά ορισθεί για τις 6 Μαΐου

2008, αναβλήθηκε για τις 4 Νοεμβρίου 2008, ημερομηνία κατά την οποία έλαβε χώρα.

10. Στις 25 Νοεμβρίου 2008, ο Άρειος Πάγος αναίρεσε την απόφαση αριθ. 2067/2007 και ανέπεμψε την υπόθεση ενώπιον του εφετείου (απόφαση αριθ. 2510/2008).

11. Στις 27 Μαρτίου 2009, το εφετείο Αθηνών μείωσε την επιβληθείσα ποινή σε φυλάκιση επτά μηνών (απόφαση αριθ. 2589/2009).

12. Στις 25 Σεπτεμβρίου 2009, ο προσφεύγων άσκησε αίτηση αναίρεσης.

13. Στις 24 Φεβρουαρίου 2010, ο Άρειος Πάγος απέρριψε την αίτηση (απόφαση αριθ. 378/2010).

14. Στις 5 Μαρτίου 2010, η εν λόγω απόφαση καθαρογράφηκε και θεωρήθηκε.

II. ΤΟ ΕΦΑΡΜΟΣΤΕΟ ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ Η ΠΡΑΚΤΙΚΗ

A. Το εθνικό δίκαιο και τα κείμενα

1. Ο εισαγωγικός νόμος του Αστικού Κώδικα

15. Τα άρθρα 104 και 105 του εισαγωγικού νόμου του Αστικού Κώδικα έχουν ως εξής:

Άρθρο 104

«Ενεκα πράξεων ή παραλείψεων των οργάνων του δημοσίου αναγομένων σε έννομες σχέσεις του ιδιωτικού δικαίου ή περί της ιδιωτικής αυτού περιουσίας, το δημόσιον ευθύνεται κατά τις επί νομικών προσώπων διατάξεις του Αστικού Κώδικα.»

Άρθρο 105

«Ενεκα παρανόμων πράξεων ή παραλείψεων των οργάνων του δημοσίου κατά την ενάσκηση της σε αυτούς ανατεθειμένης δημοσίας εξουσίας, το δημόσιον ενέχεται εις αποζημίωση, εκτός αν η πράξη ή η παράλειψη εγένετο κατά παράβαση διατάξεως κειμένης χάριν του γενικού συμφέροντος. Μετά του δημοσίου ενέχεται εις

ολόκληρο και το υπαίτιο πρόσωπον, επιφυλασσομένων των περί ευθύνης υπουργών ειδικών διατάξεων.»

16. Οι διατάξεις αυτές καθιερώνουν την έννοια της ειδικής αδιοπραξίας δημοσίου δικαίου, θεσπίζοντας μία εξωσυμβατική ευθύνη του Δημοσίου. Αυτή η ευθύνη είναι αποτέλεσμα παρανόμων πράξεων ή παραλείψεων. Οι συγκεκριμένες πράξεις μπορούν να είναι, όχι μόνον νομικές, αλλά και υλικές πράξεις της διοίκησης, συμπεριλαμβανομένων και των καταρχήν μη εκτελεστών πράξεων. Το παραδεκτό της αγωγής αποζημίωσης υπόκειται σε μία προϋπόθεση: τον παράνομο χαρακτήρα της πράξης ή της παράλειψης.

17. Με την απόφαση αριθ. 15006/2008 της 31^{ης} Οκτωβρίου 2008, το Διοικητικό Πρωτοδικείο Αθηνών έκρινε ως εξής:

« (...) το Δημόσιο υποχρεούται να αποζημιώσει κάποιον σύμφωνα με το άρθρο 105 ΕισΝΑΚ, από τη στιγμή που υπάρχει παράνομη πράξη, ή παράλειψη ή υλική ενέργεια των οργάνων του, αν δηλαδή η πράξη ή παράλειψη ή ενέργεια παραβιάζει κανόνα δικαίου που προστατεύει ένα συγκεκριμένο δικαίωμα ιδιώτη ή συγκεκριμένο συμφέρον και επομένως όταν παραβιάζει το άρθρο 6 §1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Προστασίας των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Θεμελιωδών Ελευθεριών σύμφωνα με το οποίο θεσπίζεται το δικαίωμα κάθε ατόμου να εκδικάζεται η υπόθεσή του εντός λογικής προθεσμίας. Η ευθύνη του Δημοσίου προς αποζημίωση υπάρχει ανεξάρτητα από το αν τα όργανα της δικαστικής εξουσίας συνέβαλαν στην παραβίαση της εν λόγω διάταξης λόγω της προθεσμίας που έθεσαν για τον ορισμό δικασίμου και για να κρίνουν τις υποθέσεις ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων ή για να εκδώσουν τις σχετικές αποφάσεις, αφού η προθεσμία αυτή εξαρτάται από τον τρόπο οργάνωσης του δικαστικού συστήματος (προσωπικό, τεχνικά μέσα και υποδομή, οργάνωση των διαδικασιών, κλπ.) από το Κράτος, που οφείλει να το οργανώνει έτσι ώστε τα δικαστήρια να ικανοποιούν τις απαιτήσεις της ανωτέρω διάταξης. Η ενδεχόμενη προσωπική ευθύνη των δικαστικών

λειτουργιών για την καθυστέρηση της εκδίκασης της υπόθεσης πέραν της λογικής προθεσμίας καθώς και η προσωπική και λειτουργική ανεξαρτησία των δικαστών, που προβλέπεται από το Σύνταγμα, δεν αρκούν για να απαλλάξουν, στην περίπτωση αυτή, το Δημόσιο από την αστική του ευθύνη. Η ευθύνη αυτή μπορεί να θεμελιωθεί στο άρθρο 105 ΕισΝΑΚ, αφού ο έλληνας νομοθέτης δεν προέβλεψε ειδική νομική οδό για την αποκατάσταση της προκληθείσας ζημίας λόγω των καθυστερήσεων, αφού στην αντίθετη περίπτωση, οι παθόντες θα στερούνταν της νόμιμης προστασίας έναντι των εθνικών αρχών που παρέχει το άρθρο 20 §1 του Συντάγματος (...)).

18. Το Διοικητικό Πρωτοδικείο έκρινε έτσι στα πλαίσια αγωγής στη βάση του άρθρου 105 του εισαγωγικού νόμου του αστικού κώδικα, την οποία απέρριψε στην υπό κρίση περίπτωση, και η οποία είχε ασκηθεί στις 6 Ιουλίου 2006. Οι διάδικοι δεν παρείχαν περαιτέρω πληροφορίες σχετικά με την εξέλιξη της διαδικασία αυτής.

2. Τα πρόσφατα νομοθετικά μέτρα ως προς τη διάρκεια των ποινικών διαδικασιών

19. Δυνάμει των νόμων αριθ. 3160/2003 και 3346/2005, το ελληνικό Κράτος έλαβε σημαντικά μέτρα με σκοπό την επιτάχυνση των ποινικών διαδικασιών. Τα μέτρα αυτά έχουν ήδη αποτελέσει αντικείμενο εξέτασης εντός της Επιτροπής Υπουργών (βλέπε πιο κάτω παράγραφο 27). Επιπλέον, στις 23 Δεκεμβρίου 2010, ψηφίσθηκε ο νόμος αριθ. 3904/2010 «Εξορθολογισμός και βελτίωση της απονομής της ποινικής δικαιοσύνης και άλλες διατάξεις». Ο νόμος αυτός προβλέπει ένα σύνολο μέτρων που στοχεύουν στην απλοποίηση και την επιτάχυνση των ποινικών διαδικασιών. Προβλέπει, μεταξύ άλλων, τη διαμεσολάβηση επί ποινικών υποθέσεων αναφορικά με αδικήματα κατά της περιουσίας, τα οποία έχουν διαπραχθεί χωρίς την άσκηση βίας. Επιπλέον, προβλέπονται μέτρα για τη συντόμευση των διαστημάτων των προκαταρκτικών ποινικών διαδικασιών, ιδίως κατά την ανάκριση των υποθέσεων. Επί του προκειμένου, το νέο άρθρο 31 § 3 του κώδικα ποινικής δικονομίας προβλέπει ότι το διάστημα μεταξύ της

ενημέρωσης της αρμόδιας αρχής για την τέλεση ενός αδικήματος και της άσκησης ποινικής δίωξης δεν πρέπει να υπερβαίνει τους τρεις μήνες (άρθρο 8 του νόμου αριθ. 3904/2010). Επιπλέον, τα νέα άρθρα 308 και 309 του κώδικα ποινικής δικονομίας προβλέπουν τη συντόμευση των προθεσμιών έκδοσης βουλευμάτων, τόσο από τον εισαγγελέα όσο και από τα δικαστικά συμβούλια στο πλαίσιο της ανάκρισης των υποθέσεων (άρθρα 15-18 του νόμου αριθ. 3904/2010). Επιπλέον, σε ό,τι αφορά τα πλημμελήματα, το νέο άρθρο 244 του κώδικα ποινικής δικονομίας περιορίζει, με ορισμένες εξαιρέσεις, την προκαταρκτική εξέταση μόνο σε πράξεις για τις οποίες είναι αρμόδιο το τριμελές πλημμελειοδικείο (άρθρο 13 του νόμου αριθ. 3904/2010).

20. Ο νόμος αριθ. 3904/2010 προβλέπει επίσης τη διεύρυνση της αρμοδιότητας των μονομελών πλημμελειοδικείων με σκοπό την αποσυμφόρηση του πινακίου των τριμελών πλημμελειοδικείων. Μέτρα έχουν ομοίως εισαχθεί για τον περιορισμό των αναβολών των συζητήσεων. Ειδικότερα, το νέο άρθρο 349 του κώδικα ποινικής δικονομίας προβλέπει ότι το αρμόδιο δικαστήριο μπορεί να διατάξει την αναβολή της δίκης μόνο για λόγους ανωτέρας βίας. Όταν η αναβολή χορηγείται κατόπιν αιτήματος των διαδίκων, αυτοί μπορούν να στηριχθούν μόνο σε σοβαρούς λόγους υγείας οι οποίοι πρέπει να τεκμηριώνονται δεόντως. Η αναβολή αυτή δεν μπορεί να υπερβαίνει τους τρεις μήνες. Επιπλέον, πριν τη χορήγηση της αναβολής, το αρμόδιο δικαστήριο θεωρείται ότι έχει εξετάσει τη δυνατότητα διακοπής της συζήτησης για μία περίοδο δεκαπέντε ημερών. Αναβολή της συζήτησης επιτρέπεται μόνο μέχρι δύο φορές και σύμφωνα με τις προαναφερόμενες προϋποθέσεις (άρθρο 20 του νόμου αριθ. 3904/2010). Τέλος, το νέο άρθρο 375 του κώδικα ποινικής δικονομίας προβλέπει τον ορισμό ειδικών δικασίμων για υποθέσεις κακουργημάτων στις οποίες ο κατηγορούμενος έχει ήδη τεθεί υπό προσωρινή κράτηση καθώς και για υποθέσεις οικονομικών εγκλημάτων.

3. Η έκθεση της Εθνικής Επιτροπής για τα δικαιώματα του ανθρώπου

21. Η εν λόγω Επιτροπή ιδρύθηκε το 1998 και τέθηκε υπό την εξουσία του πρωθυπουργού. Σκοπός της είναι, μεταξύ άλλων, η σύνταξη και δημοσίευση εκθέσεων σχετικά με την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, είτε με δική της πρωτοβουλία είτε κατόπιν πρόσκλησης της Κυβέρνησης, της Βουλής ή μη κυβερνητικών οργανώσεων. Στις 31 Μαρτίου 2005, η Επιτροπή ψήφισε ομόφωνα μία έκθεση η οποία περιείχε τις προτάσεις της για επίλυση του προβλήματος της υπερβολικής διάρκειας των διαδικασιών ενώπιον των ελληνικών δικαστηρίων. Αφού αναφέρθηκε τόσο στη νομολογία του Δικαστηρίου επί του ζητήματος της διάρκειας των δικαστικών διαδικασιών όσο και σε έγγραφα που έχει εκδώσει επί αυτού η Επιτροπή Υπουργών, η Εθνική Επιτροπή για τα δικαιώματα του ανθρώπου πρότεινε, μεταξύ άλλων, τη θέσπιση ενός ενδίκου μέσου το οποίο θα ασκείται ενώπιον του Αρείου Πάγου ή ενώπιον δικαστηρίου ανώτερου από εκείνο ενώπιον του οποίου διεξάγεται η επίδικη διαδικασία. Το αρμόδιο δικαστήριο θα απευθύνει διαταγή ή πρόσκληση στο κατώτερο δικαστήριο για την επιτάχυνση της εξέτασης της εκκρεμούσης ενώπιόν του διαφοράς. Αυτό το ένδικο μέσο θα πρέπει να είναι αποτελεσματικό σύμφωνα με τα κριτήρια που έχουν καθιερωθεί από τη νομολογία του Δικαστηρίου επί του άρθρου 13 της Σύμβασης.

22. Η Επιτροπή πρότεινε επίσης τη δυνατότητα αποζημίωσης του διαδίκου θύματος μίας υπερβολικής καθυστέρησης της επίμαχης δικαστικής διαδικασίας. Η αποζημίωση θα καταβάλλεται από δικαστήριο το οποίο θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη, κατά τον υπολογισμό της αποζημίωσης, τη συμπεριφορά του ενδιαφερομένου διαδίκου κατά τη διεξαγωγή της επίδικης διαδικασίας.

23. Η Επιτροπή εξέφρασε την άποψη ότι οι υπερβολικές καθυστερήσεις των δικαστικών διαδικασιών δεν οφείλονταν κυρίως στην έλλειψη επιμέλειας από την πλευρά των αρμόδιων δικαστών κατά τον χειρισμό των υποθέσεων αλλά σε δυσλειτουργίες του δικαστικού μηχανισμού. Ειδικότερα, η έκθεση υπογράμμισε τις καθυστερήσεις που σημειώνονται στον ορισμό δικασίμων λόγω κυρίως του συνεχώς αυξανόμενου αριθμού αιτήσεων συγκριτικά με τον αριθμό των δικαστών

και των διαθέσιμων αιθουσών καθώς και λόγω της έλλειψης αναγκαίου εξοπλισμού για την επαρκή οργάνωση των γραμματειών των δικαστηρίων.

24. Σε ό,τι αφορά ιδίως τη διάρκεια των διαδικασιών ενώπιον των ποινικών δικαστηρίων, η Επιτροπή έκρινε, αναφερόμενη στη νομολογία του Δικαστηρίου, ότι το να λαμβάνεται υπόψη η ενδεχομένως υπερβολική διάρκεια μίας υπόθεσης για την χορήγηση μείωσης της ποινής στον ενδιαφερόμενο θα αποτελούσε επίσης ένα μέτρο προς λήψη υπό τις ακόλουθες δύο προϋποθέσεις: α) ότι οι καθυστερήσεις στη διεξαγωγή της δίκης δεν μπορούν να καταλογιστούν στον κατηγορούμενο, στον εκπρόσωπό του ή στους μάρτυρες υπεράσπισης και β) ότι έχει τηρηθεί η αρχή της αναλογικότητας.

B. Τα κείμενα του Συμβουλίου της Ευρώπης

25. Τα σχετικά έγγραφα που έχει εκδώσει το Συμβούλιο της Ευρώπης ως προς τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν για την αντιμετώπιση των δομικών προβλημάτων εντός των εθνικών έννομων τάξεων παρατίθενται στην απόφαση *Yuriy Nikolayevich Ivanov κατά Ουκρανίας* (αριθ. 40450/04, §§ 35-37, CEDH 2009-... (αποσπάσματα).

26. Επιπλέον, στις 19 Φεβρουαρίου 2010, μετά το πέρας της Διάσκεψης Υψηλού Επιπέδου για το μέλλον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, η οποία έλαβε χώρα στο Ιντερλάκεν, ψηφίσθηκε μία διακήρυξη τα εφαρμοστέα τμήματα της οποίας προβλέπουν:

«Δ. Επαναλαμβανόμενες προσφυγές

7. Η Διάσκεψη:

α) καλεί τα κράτη Μέλη να :

i. ευνοούν, όταν αυτό ενδείκνυται, στα πλαίσια των εγγυήσεων που παρέχει το Δικαστήριο και, εν ανάγκη, με την βοήθεια του, την σύναψη φιλικών διακανονισμών και την υιοθέτηση μονομερών δηλώσεων

ii. συνεργάζονται με την Επιτροπή Υπουργών, μετά από μια οριστική απόφαση πιλότο, προκειμένου να προβούν στην υιοθέτηση

και την αποτελεσματική εφαρμογή γενικών μέτρων, ικανών να επιλύσουν αποτελεσματικά τα δομικά προβλήματα που προκαλούν τις επαναλαμβανόμενες υποθέσεις

β) υπογραμμίζει την ανάγκη για το Δικαστήριο να εφαρμόσει σαφή και προβλέψιμα πρότυπα για την αποκαλούμενη διαδικασία «αποφάσεων πιλότων» όσον αφορά την επιλογή των προσφυγών, την διαδικασία που πρέπει να ακολουθείται και τον χειρισμό των υποθέσεων που εκκρεμούν, και να αξιολογήσει τα αποτελέσματα της εφαρμογής της διαδικασίας αυτής και των παρόμοιων διαδικασιών

(...)

Ε. Εποπτεία της εκτέλεσης των αποφάσεων

11. Η Διάσκεψη υπογραμμίζει ότι είναι επείγον το Συμβούλιο των Υπουργών να :

α) αναπτύξει τα μέσα που επιτρέπουν να καταστεί πιο αποτελεσματική και διαφανής η εποπτεία της εκτέλεσης των αποφάσεων του Δικαστηρίου. Καλεί το Συμβούλιο, να εντείνει την εποπτεία αυτή δίδοντας αυξημένη προτεραιότητα και δημοσιότητα όχι μόνον στις υποθέσεις που απαιτούν επείγοντα ατομικά μέτρα, αλλά και στις υποθέσεις που προέρχονται από σημαντικά δομικά προβλήματα, δίδοντας ιδιαίτερη προσοχή στην ανάγκη να κατοχυρώνονται αποτελεσματικά εθνικά ένδικα μέσα

(...)»

27. Στην Απόφασή του ResDH(2005)66 σχετικά με υποθέσεις που αφορούν την υπερβολική διάρκεια των ποινικών διαδικασιών στην Ελλάδα και η οποία εκδόθηκε στις 18 Ιουλίου 2005, η Επιτροπή Υπουργών δέχθηκε τα εξής:

«Η Επιτροπή Υπουργών, δυνάμει των παλαιών άρθρων 32 και 54 και του άρθρου 46, παράγραφος 2 της Σύμβασης για την Προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, όπως τροποποιήθηκε από το Πρωτόκολλο αριθ.11 (εφεξής «η Σύμβαση»),

Λαμβάνοντας υπόψη τις αποφάσεις της Επιτροπής που ελήφθησαν δυνάμει του παλαιού άρθρου 32 της Σύμβασης στις υποθέσεις Tarighi Wageh Dashti και Σταμουλακάτος αριθ.1,

Λαμβάνοντας υπόψη τις αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, στην υπόθεση Φύλης αριθ.2 και στις λοιπές υποθέσεις (βλέπε Παράρτημα), οι οποίες διαβιβάστηκαν στην Επιτροπή Υπουργών όταν αυτές κατέστησαν οριστικές δυνάμει των άρθρων 44 και 46 και του παλαιού άρθρου 54 της Σύμβασης,

Υπενθυμίζοντας ότι όλες αυτές οι υποθέσεις έχουν εισαχθεί με προσφυγές στρεφόμενες κατά της Ελλάδας οι οποίες έχουν κατατεθεί είτε ενώπιον της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου δυνάμει του παλαιού άρθρου 25, είτε ενώπιον του Δικαστηρίου δυνάμει του άρθρου 34, και ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ή το Δικαστήριο έχουν κηρύξει παραδεκτές τις αιτιάσεις σχετικά με την υπερβολική διάρκεια των ποινικών διαδικασιών (με δήλωση παράστασης πολιτικής αγωγής στην υπόθεση Αναγνωστόπουλος),

Υπενθυμίζοντας ότι η Επιτροπή Υπουργών ή το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο έχουν διαπιστώσει σε όλες αυτές υποθέσεις παραβιάσεις του άρθρου 6, παράγραφος 1, λόγω της υπερβολικής διάρκειας των ποινικών διαδικασιών και έχουν χορηγήσει στους προσφεύγοντες κάποια ποσά ως δίκαιη ικανοποίηση (βλέπε Παράρτημα),

Λαμβάνοντας υπόψη τους Κανόνες που υιοθέτησε η Επιτροπή Υπουργών σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου 46, παράγραφος 2, της Σύμβασης, οι οποίοι είναι εφαρμοστέοι με απόφαση της Επιτροπής Υπουργών επί των υποθέσεων που υπάγονται στα παλαιά άρθρα 32 και 54,

Έχοντας προσκαλέσει την Ελληνική Κυβέρνηση να την ενημερώσει για τα μέτρα που έχει λάβει κατόπιν των αποφάσεων της Επιτροπής και των αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου, δεδομένης της υποχρέωσης της Ελλάδας να συμμορφωθεί προς αυτές σύμφωνα με τα παλαιά άρθρα 32 και 53 και το άρθρο 46 της Σύμβασης,

Έχοντας βεβαιωθεί ότι η Ελληνική Κυβέρνηση είχε καταβάλει στους προσφεύγοντες τα επιδικασθέντα από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο ή την Επιτροπή Υπουργών ποσά για δίκαιη ικανοποίηση (βλέπε Παράρτημα),

Λαμβανομένων υπόψη των πληροφοριών που παρείχε η Ελληνική Κυβέρνηση αναφορικά με τα μέτρα γενικού χαρακτήρα που έλαβε για την πρόληψη νέων παραβιάσεων του ίδιου είδους όπως αυτές που διαπιστώθηκαν στις προκείμενες υποθέσεις (βλέπε Παράρτημα),

Δηλώνει, αφού εξέτασε τις πληροφορίες που παρείχε η Ελληνική Κυβέρνηση, ότι αυτή εκπλήρωσε τα καθήκοντά της δυνάμει των παλαιών άρθρων 32 και 54 και του άρθρου 46, παράγραφος 2, της Σύμβασης σε αυτές τις υποθέσεις.

Παράρτημα Ι στην Απόφαση ResDH(2005)66

(...)

VIII. Μέτρα γενικού χαρακτήρα

Κατόπιν των παραβιάσεων που διαπιστώθηκαν στην παρούσα υπόθεση, η Ελλάδα έλαβε πολυάριθμα μέτρα με σκοπό την επιτάχυνση των ποινικών διαδικασιών. Η κύρια νομοθετική μεταρρύθμιση συνίσταται στην ψήφιση του νόμου αριθ. 3160/2003 για την επιτάχυνση των ποινικών διαδικασιών, η οποία έχει σε μεγάλο βαθμό εμπνευστεί από τη νομολογία του Δικαστηρίου. Και άλλα μέτρα υιοθετήθηκαν μέσω του νόμου αριθ. 3346/2005. Οι κύριες αλλαγές που εισήχθησαν είναι οι ακόλουθες:

1. Τροποποίηση αρμοδιοτήτων, οργάνωσης και διαχείρισης των υποθέσεων των δικαστηρίων

Ο νόμος αριθ. 3346/2005 (άρθρο 2) τροποποίησε τον Κώδικα Οργανισμού Δικαστηρίων αποφασίζοντας τον ορισμό στα

πρωτοδικεία και εφετεία Αθηνών, Πειραιώς και Θεσσαλονίκης (τα οποία έχουν το μεγαλύτερο φόρτο εργασίας) δικαστών οι οποίοι θα ασχολούνται αποκλειστικά με τις ποινικές διαδικασίες με σκοπό την επιτάχυνσή τους. Η αρχική θητεία τους διάρκειας ενός ή δύο ετών μπορεί να ανανεωθεί για ένα έτος.

Η μεγάλη πλειοψηφία των αδικημάτων για τα οποία η ελάχιστη εκ του νόμου προβλεπόμενη ποινή είναι μικρότερη από φυλάκιση τριών μηνών θα εξετάζονται στο εξής από μονομελή πρωτοδικεία. Τα ανώτερα ποινικά δικαστήρια απαλλάσσονται έτσι από τον υπερβολικό φόρτο εργασίας που συνιστά ο μεγάλος αριθμός πλημμελημάτων (άρθρο 8 του νόμου αριθ. 3160/2003, το οποίο τροποποίησε το άρθρο 114 του κώδικα ποινικής δικονομίας (ΚΠΔ)).

Ο νόμος αριθ. 3160/2003 δημιούργησε 237 νέες θέσεις δικαστών στα ποινικά και πολιτικά δικαστήρια από την 1^η Ιουλίου 2003 (άρθρο 58, παράγραφος 3) και ο νόμος αριθ. 3258/2004 δημιούργησε 24 νέες θέσεις δικαστών στα ποινικά και πολιτικά δικαστήρια από τις 29 Ιουλίου 2004 (άρθρο 3, παράγραφος 1). Επιπλέον, από το 2000, το εφετείο Αθηνών, του οποίου οι καθυστερήσεις βρίσκονταν στον πυρήνα των προκειμένων υποθέσεων, μεταφέρθηκε σε ένα νέο κτίριο το οποίο περιλαμβάνει 22 αίθουσες ακροατηρίου και 500 γραφεία (έναντι 10 αιθουσών ακροατηρίου και 150 γραφείων στο προηγούμενο κτίριο).

Τέλος, ένα σχέδιο μηχανοργάνωσης όλων των ποινικών δικαστηρίων βρίσκεται σε εξέλιξη. Προτεραιότητα δόθηκε στα πρωτοδικεία Αθηνών, Πειραιά και Θεσσαλονίκης, καθώς και στην εισαγγελία Αθηνών. Το σχέδιο αυτό στοχεύει ομοίως στη δημιουργία ενός απευθείας συνδέσμου μεταξύ της εισαγγελίας και των δικαστηρίων και στη βελτίωση των βάσεων νομικών δεδομένων των δικαστηρίων προκειμένου οι δικαστές να έχουν ταχύτερη και ευκολότερη πρόσβαση σε αυτές.

2. Τροποποιήσεις που αφορούν την προκαταρκτική εξέταση και την ποινική αγωγή

Νέες προθεσμίες για την προκαταρκτική εξέταση

Ορίσθηκε προθεσμία για την προκαταρκτική εξέταση. Αυτό το αρχικό στάδιο της ποινικής διαδικασίας δεν μπορεί να υπερβεί τους 4 μήνες. Η περίοδος αυτή μπορεί να παραταθεί έως 4 συμπληρωματικούς μήνες για «εξαιρετικούς λόγους» (άρθρο 2, παράγραφος 2 του νόμου αριθ. 3160/2003, νέο άρθρο 31, παράγραφος 3 ΚΠΔ). Κατά την προκαταρκτική εξέταση, σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου, ο κατηγορούμενος έχει το δικαίωμα να παρίσταται με συνήγορο, να αρνηθεί την παροχή εξηγήσεων και έχει στη διάθεσή του προθεσμία 48 ωρών για την παροχή εξηγήσεων (άρθρο 2, παράγραφος 1 του νόμου αριθ. 3160/2003, το οποίο τροποποίησε το άρθρο 31, παράγραφος 2 ΚΠΔ).

Κατόπιν της απαγγελίας κατηγοριών, η περίοδος της ανάκρισης δεν μπορεί να υπερβεί τους έξι μήνες. Η περίοδος αυτή μπορεί να παραταθεί για τέσσερις μήνες, μόνο εφόσον συντρέχουν «εξαιρετικοί λόγοι» (άρθρο 11, παράγραφος 3 του νόμου αριθ. 3160/2003, νέο άρθρο 243, παράγραφος 4 ΚΠΔ). Σε υποθέσεις που αφορούν κακουργήματα, η ανάκριση μπορεί να περατωθεί ή διακοπεί με παραγγελία της εισαγγελίας (άρθρο 12, παράγραφος 1 του νόμου αριθ. 3160/2003, το οποίο τροποποίησε το άρθρο 245, παράγραφος 1 ΚΠΔ). Οι ποινικές διαδικασίες εξαιρετικής φύσης μπορούν στο εξής να προχωρούν γρήγορα διότι ο εισαγγελέας του Αρείου Πάγου μπορεί να τις εξετάζει κατά προτεραιότητα και να διατάσσει τη διεξαγωγή ανάκρισης και την εισαγωγή της υπόθεσης στο ακροατήριο (άρθρο 4 του νόμου αριθ. 3160/2003, το οποίο τροποποίησε το άρθρο 35 ΚΠΔ).

Επέκταση της εξουσίας του εισαγγελέα να θέτει μία υπόθεση στο αρχείο

Δυνάμει της προηγούμενης νομοθεσίας, ένας εισαγγελέας μπορούσε να αρχειοθετήσει μία υπόθεση εφόσον κατέληγε στο

συμπέρασμα ότι η μήνυση δεν ήταν παραδεκτή ή ήταν προδήλως αβάσιμη. Δυνάμει του νέου νόμου (άρθρο 5 του νόμου αριθ. 3160/2003, το οποίο τροποποίησε το άρθρο 43 ΚΠΔ), ένας εισαγγελέας μπορεί ομοίως στο εξής να αρχειοθετήσει μία υπόθεση αν, κατόπιν της προανάκρισης, κρίνει αιτιολογημένα ότι δεν προκύπτουν επαρκείς ενδείξεις για να κινηθεί η ποινική δίωξη. Η διάταξη αυτή στοχεύει στο να εμποδίσει να κατακλύζονται οι δικαστικές αρχές από αβάσιμες προσφυγές και να αποφασίζουν τα ποινικά δικαστήρια επί υποθέσεων στις οποίες οι κατηγορίες δεν τεκμηριώνονται με επαρκείς αποδείξεις.

3. Νέοι κανόνες σχετικά με τις ποινικές διαδικασίες

Περιορισμός των αναβολών

Δυνάμει των νόμων αριθ. 3160/2003 και 3346/2005 (οι οποίοι τροποποίησαν το άρθρο 349, παράγραφος 1 ΚΠΔ), η αναβολή μίας δίκης επιτρέπεται μόνο για «σημαντικά αίτια» που προσδιορίζονται ειδικά στην απόφαση. Ένα ποινικό δικαστήριο μπορεί να διακόψει μία δίκη για δεκαπέντε ημέρες μόνο για σημαντικό αίτιο. Η διακοπή (πιο σύντομη από την αναβολή) της δίκης επιτρέπεται μόνο μέχρι δύο φορές. Η διακοπή της δίκης για δεύτερη φορά επιτρέπεται μόνο εφόσον το δικαστήριο παράσχει συγκεκριμένους λόγους στην απόφασή του οι οποίοι καταδεικνύουν ότι το πρόβλημα που τίθεται είναι τόσο σημαντικό που δεν μπορεί να αντιμετωπισθεί από το δικαστήριο κατά τη διάρκεια της δίκης. Απαγορεύεται η αναβολή μίας δίκης για τρίτη φορά εκτός αν «αναλυτική και αιτιολογημένη» δικαστική απόφαση κηρύσσει αδύνατη τη διεξαγωγή της δίκης.

Νέοι κανόνες σχετικά με την παρουσία του κατηγορουμένου στο ακροατήριο

Επιπλέον, προκειμένου να περιοριστούν οι αναβολές, οι νόμοι αριθ. 3160/2003 και 3346/2005 (οι οποίοι τροποποίησαν το άρθρο

340 ΚΠΔ) διεύρυναν τις κατηγορίες αδικημάτων (στο εξής συμπεριλαμβάνονται όλα τα πλημμελήματα και πταίσματα) για τα οποία η παρουσία του κατηγορουμένου στη δίκη δεν είναι υποχρεωτική δεδομένου ότι μπορεί να εκπροσωπηθεί από συνήγορο. Το δικαστήριο διατηρεί το δικαίωμα να διατάξει την προσωπική εμφάνιση του κατηγορουμένου, ιδίως όταν κρίνει ότι η επιχειρηματολογία αυτού είναι σημαντική για την υπόθεση. Η ελληνική Κυβέρνηση επιθυμεί να υπογραμμίσει ότι αυτή η διάταξη εμπνέεται από το άρθρο 6, παράγραφος 3γ της Σύμβασης και την αντίστοιχη νομολογία του Δικαστηρίου (βλέπε την εισηγητική έκθεση των αντίστοιχων νομοσχεδίων).

4. Άλλα μέτρα που στοχεύουν στη μείωση των καθυστερήσεων των δικαστηρίων

Ο νόμος αριθ. 3346/2005 (άρθρο 31) ρυθμίζει την παραγραφή και την παύση της ποινικής δίωξης για ορισμένα πλημμελήματα τα οποία τιμωρούνται με μέγιστη ποινή φυλάκισης ενός έτους και/ή πρόστιμο, εφόσον έχουν διαπραχθεί πριν τη δημοσίευση του εν λόγω νόμου (17 Ιουνίου 2005). Επιπλέον, οι νόμοι 3160/2003 (άρθρο 56) και 3346/2005 (άρθρο 27) διευρύνουν τις κατηγορίες αδικημάτων –που αφορούν κατά κύριο λόγο τα δικαιώματα ιδιοκτησίας- για τα οποία ο κατηγορούμενος δεν τιμωρείται αν, πριν την έναρξη της αποδεικτικής διαδικασίας στο πρωτοβάθμιο δικαστήριο, καταβάλει στον παθόντα το κεφάλαιο και τους τόκους υπερημερίας για την προκληθείσα βλάβη, και αν ο παθών ή οι κληρονόμοι του δηλώσουν τούτο.

Η Κυβέρνηση εκτιμά ότι τα ληφθέντα από την Ελλάδα μέτρα θα επιτρέψουν την πρόληψη νέων παραβιάσεων παρόμοιων με εκείνων που έχουν διαπιστωθεί στις παρούσες υποθέσεις και ότι, συνεπώς, η Ελλάδα εκπλήρωσε με ικανοποιητικό τρόπο τις υποχρεώσεις της δυνάμει του άρθρου 46 (παλαιά άρθρα 32 και 53) της Σύμβασης.»

15. Η Προσωρινή Απόφαση CM/ResDH(2007)74 αφορά κατά κύριο λόγο την υπερβολική διάρκεια των διαδικασιών ενώπιον των ελληνικών διοικητικών δικαστηρίων και την απουσία αποτελεσματικών ενδίκων μέσων (που υιοθετήθηκε από την Επιτροπή Υπουργών στις 6 Ιουνίου 2007, κατά την 997η συνάντηση των Απεσταλμένων των Υπουργών). Η Επιτροπή Υπουργών αναφέρθηκε και σε άλλες δικαστικές διαδικασίες :

«Υπογραμμίζοντας ωστόσο ότι η δημιουργία νέων εθνικών ενδίκων μέσων δεν θα εξαλείψει την υποχρέωση για εξακολούθηση της υιοθέτησης των απαραίτητων γενικών μέτρων για την επίλυση του συστημικού προβλήματος της υπερβολικής διάρκειας των διαδικασιών στην Ελλάδα, ιδίως των διαδικασιών ενώπιον των Διοικητικών Δικαστηρίων και ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας (...)»

Γ. Το συγκριτικό δίκαιο

29. Σύμφωνα με τα στοιχεία συγκριτικού δικαίου που έχει στη διάθεσή του το Δικαστήριο αναφορικά με τις νομοθεσίες των Κρατών μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης, η πλειονότητα αυτών προβλέπουν ένα ή περισσότερα ένδικα μέσα για την αντιμετώπιση του συστημικού προβλήματος της υπερβολικής διάρκειας στις ποινικές διαδικασίες. Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι από πλευράς πρόληψης έχουν δημιουργηθεί μηχανισμοί με σκοπό την επιτάχυνση της ποινικής διαδικασίας. Επιπλέον, προβλέπονται και ένδικα μέσα που επιτρέπουν αφενός τη μείωση της προς επιβολή ποινής και, αφετέρου, τη χρηματική αποζημίωση του διοικούμενου για την υπερβολική διάρκεια της δικαστικής διαδικασίας προκειμένου να επανορθώνεται με προσήκοντα τρόπο η παραβίαση που σχετίζεται με την υπερβολική διάρκεια των δικαστικών διαδικασιών.

30. Σε ό,τι αφορά την επιτάχυνση της ποινικής διαδικασίας, το Δικαστήριο διαπιστώνει, καταρχήν, ότι ένας σημαντικός αριθμός Κρατών μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης προβλέπει ένδικα μέσα για την επιτάχυνση της ποινικής διαδικασίας (για παράδειγμα: Γερμανία, Κύπρος, Κροατία, Δανία, Ισπανία, Εσθονία, Φινλανδία, Γαλλία, Ουγγαρία, Ιταλία, Λιθουανία, Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας,

Πολωνία, Πορτογαλία, Δημοκρατία της Τσεχίας, Ηνωμένο Βασίλειο, Ρωσία, Σερβία, Σλοβακία, Σλοβενία, Ελβετία, Τουρκία). Το Δικαστήριο επισημαίνει μία ποικιλομορφία στους τρόπους άσκησης των ενδίκων μέσων επίσπευσης. Αυτά είναι, κατά κύριο λόγο, προαιρετικά αλλά μπορούν να είναι και υποχρεωτικά (για παράδειγμα: Γερμανία ή Δανία). Η πρωτοβουλία υποβολής αιτήματος για την επίσπευση της διαδικασίας μπορεί να ανήκει σε διαφορετικά άτομα: στους διαδίκους (για παράδειγμα: Ισπανία, Εσθονία, Φινλανδία, Γαλλία, Λιθουανία, Πολωνία, Τουρκία), στα δικαστήρια (Δανία, Φινλανδία, Γαλλία), στους δικηγόρους (Δανία), στις εισαγγελίες (Δανία).

31. Μετά την άσκηση ενός ενδίκου μέσου, η διαδικασία μπορεί να επιταχυνθεί με διαφορετικούς τρόπους. Το αρμόδιο δικαστήριο μπορεί να υποδείξει μέτρα προς λήψη και τις προθεσμίες μέσα στις οποίες τα μέτρα αυτά πρέπει να ληφθούν (για παράδειγμα: Σλοβακία). Στο Ηνωμένο Βασίλειο, είναι δυνατή η δημοσιοποίηση της παραβίασης του δικαιώματος δίκης εντός λογικής προθεσμίας, η παροχή οδηγιών για την επιτάχυνση της διαδικασίας ή η απόλυση με εγγύηση ενός ατόμου υπό προσωρινή κράτηση το οποίο αφορά η υπερβολική διάρκεια μίας διαδικασίας. Στη Ρωσία, επιπλέον των μέτρων προς λήψη, το δικαστήριο μπορεί να ορίσει την ημερομηνία δικασίμου. Στη Σλοβενία, υπάρχουν δύο μηχανισμοί: μία προσφυγή επίβλεψης και η έννοια της οριακής ημερομηνίας. Στην Ελβετία, αν η επιληφθείσα αρχή διαπιστώσει αναιτιολόγητη καθυστέρηση, μπορεί να δώσει οδηγίες στις σχετικές αρχές θέτοντάς τους προθεσμίες εκτέλεσης. Σε ό,τι αφορά τους μηχανισμούς επιτάχυνσης της διαδικασίας, αυτοί μπορούν να τεθούν σε εφαρμογή σε ορισμένα στάδια της διαδικασίας, για παράδειγμα, στην Εσθονία μετά από εννέα μήνες δικαστικής αδράνειας σε μία υπόθεση.

32. Σε ό,τι αφορά τις συνέπειες της υπερβολικής διάρκειας μίας ποινικής διαδικασίας, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι σε πολυάριθμα Κράτη μέλη ο δικαστής είναι αρμόδιος να μειώσει την προς επιβολή ποινή ως δίκαια ικανοποίηση για τη διάρκεια της διαδικασίας (για παράδειγμα: Γερμανία, Βουλγαρία, Κύπρος, Δανία, Ισπανία, Εσθονία, Φινλανδία, Ουγγαρία, Ισλανδία, Λουξεμβούργο, Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, Μάλτα, Μολδαβία, Πορτογαλία, Δημοκρατία της Τσεχίας,

Ηνωμένο Βασίλειο, Σλοβακία, Ελβετία). Τα Κράτη που επιτρέπουν τη μείωση της ποινής λόγω της υπερβολικής διάρκειας της διαδικασίας χωρίζονται σε εκείνα που έχουν προβλέψει την εν λόγω μείωση στη νομοθεσία τους (για παράδειγμα: Ισπανία, Πορτογαλία, Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας ή Πολωνία) και σε εκείνα που αφήνουν μία ενδεχόμενη μείωση ποινής στην απόφαση του δικαστή που έχει επιληφθεί της υπόθεσης (για παράδειγμα: Γερμανία, Κύπρος, Εσθονία, Λουξεμβούργο, Σλοβακία). Ενδεικτικά, στην Ισπανία, το αρμόδιο ποινικό δικαστήριο μπορεί να επιβάλει στον κατηγορούμενο μία ποινή κατά πολύ ελαφρύτερη από εκείνη που θα μπορούσε να του επιβληθεί λόγω της σοβαρότητας του αδικήματος, λαμβάνοντας υπόψη το χρονικό διάστημα που έχει παρέλθει από την τέλεση του εν λόγω αδικήματος. Ο οργανικός νόμος αριθ. 5/2010 προβλέπει ότι τα μη συνηθισμένα και ανατιτολόγητα χρονικά διαστήματα στη διεξαγωγή της διαδικασίας λαμβάνονται υπόψη προς αυτή την κατεύθυνση, υπό την προϋπόθεση ότι αυτά δεν μπορούν να καταλογιστούν στον κατηγορούμενο και δεν τελούν σε σχέση αναλογικότητας με την πολυπλοκότητα της υπόθεσης. Επιπλέον, στην Εσθονία, η ευρέως καθιερωμένη νομολογία του Ανωτάτου Δικαστηρίου επιβεβαιώνει ότι η υπερβολική διάρκεια της διαδικασίας μπορεί να συνιστά λόγο μείωσης της ποινής, ή ακόμα λόγο τερματισμού της διαδικασίας ή αθώωσης του κατηγορουμένου.

33. Σε ό,τι αφορά, τέλος, τη χρηματική αποζημίωση, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι ένας μεγάλος αριθμός Κρατών μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης καθιερώνει τη δυνατότητα υποβολής αιτήματος αποζημίωσης, σε περίπτωση μη τήρησης της λογικής προθεσμίας (για παράδειγμα: Γερμανία, Βοσνία-Ερζεγοβίνη, Κροατία, Ισπανία, Φινλανδία, Γαλλία, Ισλανδία, Ιταλία, Λιθουανία, Λουξεμβούργο, Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, Μάλτα, Μολδαβία, Πολωνία, Πορτογαλία, Δημοκρατία της Τσεχίας, Ηνωμένο Βασίλειο, Ρωσία, Σερβία, Σλοβακία, Σλοβενία, Ελβετία).

34. Ειδικότερα, στη Γερμανία, ένας νόμος του 2011 επί των ενδίκων μέσων σε περίπτωση καθυστερήσεων στην απονομή της δικαιοσύνης, προβλέπει τη χρηματική αποζημίωση του διοικούμενου για την υπερβολική

διάρκεια της διαδικασίας με ποσά τα οποία πρέπει να είναι σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου (μέγιστο: 1.200 ευρώ ανά έτος).

35. Στην Ισπανία, τα άρθρα 292 και επόμενα του οργανικού νόμου της δικαστικής εξουσίας προσφέρουν στον διοικούμενο τη δυνατότητα να καταθέσει στο υπουργείο Δικαιοσύνης, μετά το πέρας της δικαστικής διαδικασίας, αίτηση αποζημίωσης λόγω δυσλειτουργίας στην απονομή της δικαιοσύνης. Αυτό το ένδικο βοήθημα υπάρχει παράλληλα με τη δυνατότητα για οποιοδήποτε άτομο το οποίο θεωρεί ότι η διαδικασία στην οποία είναι διάδικο μέρος πάσχει από υπερβολικά χρονικά διαστήματα, να ασκήσει ενώπιον του επιφορτισμένου με την υπόθεση δικαστηρίου και, σε τελευταίο βαθμό, ενώπιον του συνταγματικού δικαστηρίου, μία προσφυγή περί αντισυνταγματικότητας (*recours d'amparo*) στη βάση του άρθρου 24 § 2 του Συντάγματος.

36. Τέλος, στην Ιταλία, ο νόμος Pinto της 24^{ης} Μαρτίου 2001 προβλέπει αποζημιώσεις για τους διοικούμενους μετά από τρία έτη διαδικασίας σε πρώτο βαθμό, δύο έτη διαδικασίας σε δεύτερο βαθμό και ένα έτος διαδικασίας ενώπιον του Αρείου Πάγου. Το ποσό της αποζημίωσης δεν υποδεικνύεται από το νόμο, αλλά από τη νομολογία. Το εφετείο πρέπει να αποφαινεται επί του αιτήματος εντός τεσσάρων μηνών κατόπιν της υποβολής της προσφυγής. Η προθεσμία αυτή δεν τηρείται πάντοτε και η αποζημίωση δεν καλύπτει ολόκληρη την υφιστάμενη βλάβη (βλέπε *Scordino κατά Ιταλίας (αριθ.1)* [GC], αριθ. 36813/97, CEDH 2006-V).

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

I. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 6 § 1 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

37. Ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι η διάρκεια της διαδικασίας παραγνώρισε την αρχή της «λογικής προθεσμίας» όπως αυτή προβλέπεται στο άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης, διάταξη της οποίας το εφαρμοστέο τμήμα έχει ως εξής:

«1. Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα όπως η υπόθεσίς του δικασθή εντός λογικής προθεσμίας, υπό (...) δικαστηρίου, το οποίον θα αποφασίση (...) επί του βασίμου πάσης εναντίον του κατηγορίας ποινικής φύσεως.»

A. Επί του παραδεκτού

38. Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η αιτίαση αυτή δεν είναι προδήλως αβάσιμη με την έννοια του άρθρου 35 § 3 α) της Σύμβασης. Σημειώνει επιπλέον ότι αυτή δεν προσκρούει σε κανέναν άλλο λόγο απαραδέκτου. Πρέπει επομένως να κηρυχθεί παραδεκτή.

B. Επί της ουσίας

1. Περίοδος που πρέπει να ληφθεί υπόψη

39. Η περίοδος που πρέπει να ληφθεί υπόψη άρχισε στις 5 Φεβρουαρίου 2003, ημερομηνία άσκησης της ποινικής δίωξης σε βάρος του προσφεύγοντος, και περατώθηκε στις 5 Μαρτίου 2010, ημερομηνία καθαρογραφής και θεώρησης της απόφασης αριθ. 378/2010 του Αρείου Πάγου. Διήρκεσε επομένως επτά έτη και έναν μήνα για τρεις βαθμούς δικαιοδοσίας.

2. Εύλογος χαρακτήρας της διάρκειας της διαδικασίας

40. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι δεν υπήρξαν υπερβολικές καθυστερήσεις στη διεξαγωγή της επίδικης διαδικασίας. Επιπλέον, ισχυρίζεται ότι ο προσφεύγων καθώς και η συγκατηγορούμενή του, Α.Ρ., ευθύνονταν για κάποιες καθυστερήσεις στη διαδικασία. Ειδικότερα, η Κυβέρνηση σημειώνει ότι στις 11 Δεκεμβρίου 2006, η Α.Ρ. ζήτησε την αναβολή της συζήτησης ενώπιον του εφετείου η οποία αναβλήθηκε για τις 2 Μαρτίου 2007. Επιπλέον, η Κυβέρνηση επισημαίνει ότι στις 6 Μαΐου 2008, κατόπιν αιτήματος του προσφεύγοντος για αναβολή της συζήτησης ενώπιον του Αρείου Πάγου, αυτή ορίστηκε για τις 4 Νοεμβρίου 2008. Κατά την

άποψη της Κυβέρνησης, αυτές οι καθυστερήσεις δεν μπορούν να καταλογιστούν στις εθνικές αρχές.

41. Ο προσφεύγων αντικρούει τις θέσεις της Κυβέρνησης.

42. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι ο εύλογος χαρακτήρας της διάρκειας μιας διαδικασίας εκτιμάται σύμφωνα με τις συνθήκες της υπόθεσης και λαμβανομένων υπόψη των κριτηρίων που έχουν καθιερωθεί από την νομολογία του Δικαστηρίου, και ειδικότερα της πολυπλοκότητας της υπόθεσης, της συμπεριφοράς του προσφεύγοντος και εκείνης των αρμοδίων αρχών (βλέπε, μεταξύ πολλών άλλων, *Pélissier et Sassi κατά Γαλλίας* [GC], αριθ. 25444/94, § 67, CEDH 1999-II).

43. Ειδικότερα, το Δικαστήριο σημειώνει ότι η συμπεριφορά του προσφεύγοντος συνιστά αντικειμενικό στοιχείο, μη καταλογιστέο στο εναγόμενο Κράτος και το οποίο λαμβάνεται υπόψη προκειμένου να καθορισθεί αν υπήρξε ή όχι υπέρβαση της λογικής προθεσμίας του άρθρου 6 § 1 (*I.A. κατά Γαλλίας*, 23 Σεπτεμβρίου 1998, § 121, *Recueil des arrêts et décisions* 1998-VII, *De Clerck κατά Βελγίου*, αριθ. 34316/02, § 60, 25 Σεπτεμβρίου 2007). Όσον αφορά την ευθύνη των εθνικών αρχών επί του ζητήματος, το Δικαστήριο επιβεβαιώνει ότι είναι ευθύνη των συμβαλλομένων Κρατών να οργανώσουν το δικαστικό σύστημά τους κατά τρόπο ώστε τα δικαστήριά τους να μπορούν να εξασφαλίσουν σε οποιονδήποτε το δικαίωμα να επιτύχει μία τελεσίδικη απόφαση επί μίας αμφισβήτησης ποινικής φύσεως μέσα σε λογική προθεσμία (βλέπε *Βλάχος κατά Ελλάδας*, αριθ. 20643/06, § 20, 18 Σεπτεμβρίου 2008).

44. Το Δικαστήριο έχει χειριστεί πολλές φορές υποθέσεις που εγείρουν ζητήματα παρόμοια με εκείνα της προκειμένης υπόθεσης και έχει διαπιστώσει την παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης (βλέπε προαναφερόμενη απόφαση *Pélissier et Sassi, Παρούσης κατά Ελλάδας*, αριθ. 34769/06, § 19, 4 Ιουνίου 2009: πάνω από πέντε έτη για τρία δικαστήρια, προαναφερόμενη απόφαση *Βλάχος*, § 16: έξι έτη και οκτώ μήνες για τρία δικαστήρια, *Σεραφειμίδης κατά Ελλάδας* [επιτροπή], αριθ. 12929/08, § 15, 25 Νοεμβρίου 2010: έξι έτη και δύο μήνες για τρία δικαστήρια).

45. Αφού εξέτασε όλα τα στοιχεία που του υποβλήθηκαν, το Δικαστήριο θεωρεί ότι η Κυβέρνηση δεν εξέθεσε κανένα γεγονός ή επιχείρημα που να μπορεί να οδηγήσει σε διαφορετικό συμπέρασμα στην παρούσα περίπτωση. Ειδικότερα, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι επρόκειτο εν προκειμένω για μία υπόθεση ηθικής αυτουργίας σε ψευδομαρτυρία η οποία δεν ενέγειρε πολύπλοκα πραγματικά ή νομικά ζητήματα. Το Δικαστήριο συμφωνεί με την Κυβέρνηση ότι οι εθνικές αρχές δεν ευθύνονται για τις αναβολές των συζητήσεων των 11^{ης} Δεκεμβρίου 2006 ενώπιον του εφετείου και 6^{ης} Μαΐου 2008 ενώπιον του Αρείου Πάγου. Εν τούτοις, λαμβανομένης υπόψη της εφαρμοστέας νομολογίας (βλέπε πιο πάνω παράγραφο 44) και του γεγονότος ότι η συνολική διάρκεια της διαδικασίας ξεπέρασε τα επτά έτη, το Δικαστήριο θεωρεί ότι αυτή ήταν υπερβολική και δε συνάδει με την απαίτηση της «λογικής προθεσμίας».

Συνεπώς, υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1 ως προς τούτο.

II. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 13 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

46. Ο προσφεύγων παραπονείται επίσης για το γεγονός ότι στην Ελλάδα δεν υπάρχει κανένα δικαστήριο στο οποίο να μπορεί κάποιος να απευθυνθεί για να παραπονεθεί για την υπερβολική διάρκεια της διαδικασίας. Επικαλείται το άρθρο 13 της Σύμβασης, το οποίο έχει ως εξής:

«Παν πρόσωπον του οποίου τα αναγνωριζόμενα εν τη (...) Συμβάσει δικαιώματα και ελευθερίες παρεβιάσθησαν, έχει το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον εθνικής αρχής, έστω και αν η παραβίασις διεπράχθη υπό προσώπων ενεργούντων εν τη εκτελέσει των δημοσίων καθηκόντων των.»

A. Επί του παραδεκτού

47. Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η αιτίαση αυτή δεν είναι προδήλως αβάσιμη με την έννοια του άρθρου 35 § 3 α) της Σύμβασης.

Σημειώνει επιπλέον ότι αυτή δεν προσκρούει σε κανέναν άλλο λόγο απαραδέκτου. Πρέπει επομένως να κηρυχθεί παραδεκτή.

B. Επί της ουσίας

48. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι κατόπιν της απόφασης *Βασίλειος Αθανασίου και λοιποί κατά Ελλάδα* (αριθ. 50973/08, 21 Δεκεμβρίου 2010), η οποία διαπίστωσε ένα συστημικό πρόβλημα της ελληνικής έννομης τάξης ως προς τη διάρκεια των διοικητικών διαδικασιών, οι εθνικές αρχές καταρτίζουν επί του παρόντος ένα σχέδιο νόμου το οποίο προβλέπει ένδικα μέσα με σκοπό την επιτάχυνση των δικαστικών διαδικασιών, εφόσον κάτι τέτοιο κρίνεται αναγκαίο, και την αποζημίωση των θυμάτων παραβίασης του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης ως προς τούτο. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει επίσης ότι ο προσφεύγων θα μπορούσε να έχει ασκήσει ενώπιον του διοικητικού πρωτοδικείου, στη βάση των άρθρων 104 και 105 του εισαγωγικού νόμου του αστικού κώδικα και, επικαλούμενος παραβίαση των άρθρων του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης, μία αγωγή αποζημίωσης κατά του Δημοσίου. Σημειώνει ότι με την απόφασή του αριθ. 15006/2008, το διοικητικό πρωτοδικείο Αθηνών έκανε δεκτή μία τέτοια αγωγή για υπέρβαση της λογικής προθεσμίας της διαδικασίας αφού εξέτασε τους ισχυρισμούς του αιτούντος υπό το φως της νομολογίας του Δικαστηρίου.

49. Ο προσφεύγων αντικρούει τις θέσεις της Κυβέρνησης.

50. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι το άρθρο 13 εγγυάται ένα αποτελεσματικό ένδικο μέσο ενώπιον εθνικού δικαστηρίου που να επιτρέπει την προσφυγή κατά της παραβίασης της υποχρέωσης, η οποία επιβάλλεται από το άρθρο 6 § 1, να εκδικάζονται οι υποθέσεις μέσα σε λογική προθεσμία (βλέπε *Kudla κατά Πολωνίας* [GC], no. 30210/96, § 156, CEDH 2000-XI).

51. Επιπλέον, το Δικαστήριο είχε ήδη την ευκαιρία να διαπιστώσει ότι η ελληνική έννομη τάξη δεν προσέφερε στους ενδιαφερομένους ένα αποτελεσματικό ένδικο μέσο υπό την έννοια του άρθρου 13 της Σύμβασης που να τους επιτρέπει να παραπονεθούν για τη διάρκεια μίας ποινικής διαδικασίας (βλέπε, μεταξύ άλλων, *Κουρουπής κατά Ελλάδα*, αριθ.

36432/05, § 20 και, πιο πρόσφατα, *Βηχός κατά Ελλάδας*, αριθ. 34692/08, § 37, 10 Φεβρουαρίου 2011). Το Δικαστήριο παρατηρεί ότι η Κυβέρνηση δε βεβαιώνει ότι η ελληνική έννομη τάξη έχει εν τω μεταξύ αποκτήσει ένα τέτοιο ένδικο μέσο. Θεωρεί εν τούτοις αναγκαίο να εγκύψει ειδικότερα επί του επιχειρήματος της Κυβέρνησης που έλκεται από τη δυνατότητα που έχει ο προσφεύγων να ασκήσει ενώπιον των διοικητικών δικαστηρίων αγωγή αποζημίωσης στη βάση των άρθρων 104 και 105 του εισαγωγικού νόμου του αστικού κώδικα.

52. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει προς αυτή την κατεύθυνση ότι όσον αφορά το ζήτημα της «λογικής προθεσμίας» υπό την έννοια του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης, ένα ένδικο βοήθημα με χαρακτήρα αμιγώς αποζημιωτικό - όπως η αγωγή για την ευθύνη του Δημοσίου για την ελαττωματική λειτουργία του δημοσίου τομέα της δικαιοσύνης για την οποία τίθεται θέμα στην υπό κρίση περίπτωση- μπορεί κατ'αρχήν να αποτελεί ένδικο μέσο το οποίο πρέπει να εξαντληθεί υπό την έννοια του άρθρου 35 § 1 (βλέπε *Mifsud κατά Γαλλίας*, [GC] (déc.), αριθ. 57220/00, 11 Σεπτεμβρίου 2002, *Broca et Texier-Micault κατά Γαλλίας* (déc.), αριθ. 27982/02 και 31694/02, 21 Οκτωβρίου 2003).

53. Ωστόσο, εν προκειμένω, το Δικαστήριο δεν έχει πειστεί ότι το ένδικο μέσο που επικαλείται η Κυβέρνηση ήταν αποτελεσματικό και διαθέσιμο τόσο στην θεωρία όσο και στην πράξη και ότι πληρούσε έτσι τις απαιτήσεις του άρθρου 13 της Σύμβασης. Το Δικαστήριο σημειώνει αφενός ότι η απόφαση που προσκομίζει η Κυβέρνηση για να στηρίξει την θέση της είναι μια απλή απόφαση που εξέδωσε ένα πρωτοβάθμιο δικαστήριο (βλέπε πιο πάνω παράγραφο 17). Εκτός από το ότι αποτελεί ένα πρόσφατο προηγούμενο, το Δικαστήριο δεν μπορεί να εικάσει τι πιθανότητες έχει το προηγούμενο αυτό να επικυρωθεί από τα διοικητικά εφετεία, ή ακόμα από το Συμβούλιο της Επικρατείας, σε περίπτωση που το θέμα αυτό τους υποβληθεί στο μέλλον (βλέπε *Shore Technologies κατά Λουξεμβούργου*, αριθ. 35704/06, § 27, 31 Ιουλίου 2008, και *Depauw κατά Βελγίου* (déc.), αριθ. 2115/04, CEDH 2007-V (αποσπάσματα)). Ωστόσο, όπως το Δικαστήριο έχει ήδη υπογραμμίσει, το ένδικο μέσο πρέπει να υπάρχει σε επαρκή βαθμό βεβαιότητας, γιατί διαφορετικά στερείται της απαραίτητης

προσβασιμότητας και αποτελεσματικότητας (βλέπε μεταξύ άλλων, *Tănase κατά Μολδαβίας* [GC], αριθ. 7/08, § 120, CEDH 2010 (αποσπάσματα)). Επιπλέον, το Δικαστήριο δε λησμονεί ότι η διαδικασία στην επικαλούμενη από την Κυβέρνηση περίπτωση διήρκεσε δύο έτη και τέσσερις μήνες (πιο πάνω παράγραφος 18), γεγονός που μπορεί να θέσει εν αμφιβόλω την αποτελεσματικότητά της. Το Δικαστήριο σημειώνει επίσης ότι η επικαλούμενη από την Κυβέρνηση απόφαση χρονολογείται στο 2008 και, όπως προκύπτει από τον φάκελο της υπόθεσης, έκτοτε δεν έχει υπάρξει καμία εξέλιξη ούτε όσον αφορά αυτή τη διαδικασία, ούτε σε οποιαδήποτε άλλη διαδικασία που εγείρει το ίδιο ζήτημα.

54. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Δικαστήριο εκτιμά ότι το αναφερόμενο από την Κυβέρνηση ένδικο μέσο δεν πληρούσε τις απαιτήσεις του άρθρου 13 της Σύμβασης. Ωστόσο, το Δικαστήριο δεν αποκλείει ότι η άσκηση του ένδικου αυτού μέσου μπορεί να οδηγήσει, στα πλαίσια της εξέλιξης της νομολογίας, σε αποτέλεσμα σύμφωνο με τις επιταγές του άρθρου 13 της Σύμβασης (*Τσουκαλάς κατά Ελλάδας*, αριθ. 12286/08, § 43, 22 Ιουλίου 2010, και, *mutatis mutandis*, *Leandro da Silva κατά Λουξεμβούργου*, αριθ. 30273/07, §§ 49 και επ., 11 Φεβρουαρίου 2010, προαναφερόμενη απόφαση *Depauw*).

Ενόψει των ανωτέρω, το Δικαστήριο εκτιμά ότι εν προκειμένω υπήρξε παραβίαση του άρθρου 13 της Σύμβασης λόγω της απουσίας στο εθνικό δίκαιο ενδίκου μέσου που θα είχε επιτρέψει στον προσφεύγοντα να επιτύχει την κύρωση του δικαιώματός του να εκδικασθεί η υπόθεσή του εντός λογικής προθεσμίας, υπό την έννοια του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης.

III. ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 46 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

55. Το Δικαστήριο σημειώνει καταρχήν ότι η υπερβολική διάρκεια των διαδικασιών ενώπιον των ποινικών δικαστηρίων αποτελεί χρόνιο πρόβλημα στην Ελλάδα το οποίο έχει οδηγήσει σε πολυάριθμες διαπιστώσεις παραβίασης της Σύμβασης στο Στρασβούργο. Σημειώνει ότι κατά το χρονικό διάστημα από το 2001 έως το 2011, το Δικαστήριο έχει εκδώσει πάνω από τριακόσιες αποφάσεις που συμπεραίνουν την

υπερβολική διάρκεια των δικαστικών διαδικασιών, μέρος των οποίων αφορούσε ποινικές διαδικασίες. Εξάλλου, το Δικαστήριο έχει ήδη διαπιστώσει επανειλημμένως παραβιάσεις του άρθρου 13 της Σύμβασης λόγω του ότι οι ενδιαφερόμενοι δεν είχαν στη διάθεσή τους ένα αποτελεσματικό εθνικό ένδικο μέσο με το οποίο θα μπορούσαν να προβάλουν το δικαίωμά τους για «δίκη εντός εύλογης προθεσμίας». Τούτο επισημαίνεται επίσης στην προσωρινή απόφαση CM/ResDH(2007)74 του Συμβουλίου Υπουργών η οποία αφορά κυρίως το ζήτημα της υπερβολικής διάρκειας των διοικητικών διαδικασιών στην Ελλάδα, αλλά αναφέρεται συγχρόνως γενικά στις δικαστικές διαδικασίες. Το Δικαστήριο κρίνει επομένως σκόπιμο να εξετάσει την παρούσα υπόθεση υπό το πρίσμα του άρθρου 46 της Σύμβασης. Η διάταξη αυτή έχει ως εξής :

- «1. Τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να συμμορφώνονται προς τις οριστικές αποφάσεις του Δικαστηρίου επί των διαφορών στις οποίες είναι διάδικοι.
2. Η οριστική απόφαση του Δικαστηρίου διαβιβάζεται στην Επιτροπή των Υπουργών που εποπτεύει την εκτέλεση της εν λόγω απόφασης.»

A. Θέσεις των διαδίκων

56. Η Κυβέρνηση δε θεωρεί ότι η διάρκεια των ποινικών διαδικασιών στην Ελλάδα φανερώνει ένα διαρθρωτικό πρόβλημα της ελληνικής έννομης τάξης υπό αυτή την έννοια. Σημειώνει ιδίως ότι η πλειοψηφία των υποθέσεων που σχετίζονται με την υπερβολική διάρκεια των ποινικών διαδικασιών αφορούν κατά κύριο λόγο τα δικαστήρια της Αθήνας και είναι, ως εκ τούτου, αρκετά περιορισμένες από εδαφικής άποψης. Επιπλέον, η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η ύπαρξη μίας διοικητικής πρακτικής ασυμβίβαστης προς τη Σύμβαση δεν μπορεί να επιβεβαιωθεί σε ό,τι αφορά τη διάρκεια των ποινικών διαδικασιών. Κατά την Κυβέρνηση, η διαπίστωση μίας τέτοιας πρακτικής προϋποθέτει τη σώρευση δύο προϋποθέσεων, ήτοι την ύπαρξη παρόμοιων ή ανάλογων παραβιάσεων της

Σύμβασης, επαρκώς πολυάριθμων και συνδεδεμένων μεταξύ τους, καθώς και μία επίσημη ανοχή από την πλευρά των αρμοδίων αρχών, κάτι που δεν ισχύει εν προκειμένω.

57. Τέλος, η Κυβέρνηση επισημαίνει ότι τα τελευταία δέκα έτη οι ελληνικές αρχές έχουν λάβει ένα σύνολο μέτρων τόσο σε διοικητικό όσο και σε νομοθετικό επίπεδο προκειμένου να επιταχυνθούν οι διαδικασίες ενώπιον των ποινικών δικαστηρίων. Ειδικότερα, δέχεται κατά πρώτον ότι, παρά τη λήψη μέτρων γενικού χαρακτήρα, δυνάμει ιδίως των νόμων αριθ. 3160/2003 και 3346/2005, για την επίλυση του προβλήματος της υπερβολικής διάρκειας των ποινικών διαδικασιών, πρόοδος η οποία αναγνωρίστηκε από την απόφαση ResDH(2005)66 της Επιτροπής Υπουργών (βλέπε πιο πάνω παράγραφο 27), ένα πρόβλημα συνέχισε να υφίσταται ως προς τούτο. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο συνέχισε, μετά το 2005, να διαπιστώνει παραβιάσεις της Σύμβασης ως προς το ζήτημα αυτό. Κατά δεύτερον, η Κυβέρνηση επισημαίνει ότι υπήρξαν πολύ πιο πρόσφατες πρωτοβουλίες για την επιτάχυνση των διαδικασιών ενώπιον των ποινικών δικαστηρίων: δυνάμει ιδίως των νόμων αριθ. 3514/2006, 3659/2008 και 3869/2010, δημιουργήθηκαν πολυάριθμες θέσεις: συμβούλων στον Άρειο Πάγο, αναπληρωτών εισαγγελέων στο ίδιο δικαστήριο, προέδρων και εισαγγελέων στα εφετεία, δικαστών και εισαγγελέων στα πρωτοδικεία και ειρηνοδικών. Επιπλέον, κατά την ίδια περίοδο, κατασκευάστηκαν πολυάριθμα δικαστικά μέγαρα και το υπουργείο Δικαιοσύνης ανέλαβε πρωτοβουλίες για τον εκσυγχρονισμό και τη μηχανοργάνωση των γραμματειών των δικαστηρίων.

58. Ο προσφεύγων διαπιστώνει την ύπαρξη ενός συστημικού προβλήματος που οφείλεται στην υπερβολική διάρκεια των ποινικών διαδικασιών στην Ελλάδα. Αναφέρει επίσης την παράλειψη των ελληνικών αρχών να εισάγουν ένα αποτελεσματικό ένδικο μέσο προκειμένου να θεραπεύσουν τη δυσλειτουργία της εθνικής έννομης τάξης.

B. Εκτίμηση του Δικαστηρίου

1. Γενικές Αρχές

59. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι, όπως ερμηνεύεται υπό το φως του άρθρου 1 της Σύμβασης, το άρθρο 46 επιβάλλει στο εναγόμενο Κράτος τη νομική υποχρέωση να θέσει σε εφαρμογή, υπό τον έλεγχο της Επιτροπής Υπουργών, τα γενικά και/ή ατομικά μέτρα που επιβάλλονται για την προστασία του δικαιώματος του προσφεύγοντος, του οποίου την παραβίαση διαπίστωσε το Δικαστήριο. Μέτρα τέτοιου τύπου πρέπει να ληφθούν επίσης ως προς τα άλλα άτομα που βρίσκονται στην ίδια κατάσταση με τον ενδιαφερόμενο, ενώ το Κράτος θεωρείται ότι θέτει τέλος στα προβλήματα που προκαλούν τις διαπιστώσεις στις οποίες καταλήγει το Δικαστήριο (*Scozzari και Giunta κατά Ιταλίας* [GC], αρ. 39221/98 και 41963/98, § 249, CEDH 2000-VIII, *S. και Marper κατά Ηνωμένου Βασιλείου* [GC], αρ. 30562/04 και 30566/04, § 134, 4 Δεκεμβρίου 2008).

60. Προκειμένου να διευκολύνει την αποτελεσματική εφαρμογή των αποφάσεών του σύμφωνα με την ανωτέρω αρχή, το Δικαστήριο μπορεί να υιοθετήσει μια διαδικασία απόφασης πιλότου που του επιτρέπει να αναδείξει με σαφήνεια, στην απόφασή του, την ύπαρξη δομικών προβλημάτων που προκαλούν τις παραβιάσεις και να υποδείξει τα ειδικά μέτρα ή τις ενέργειες που το εναγόμενο κράτος οφείλει να λάβει για να θεραπεύσει την κατάσταση αυτή (προαναφερόμενη απόφαση *Hutten-Czapska κατά Πολωνίας*, §§ 231-239 και το διατακτικό αυτής, και προαναφερόμενη απόφαση *Broniowski κατά Πολωνίας*, §§ 189-194 και το διατακτικό αυτής). Ωστόσο, όταν υιοθετεί μία τέτοια προσέγγιση, το Δικαστήριο λαμβάνει δεόντως υπόψη τις αντίστοιχες αρμοδιότητες των οργάνων της Σύμβασης : δυνάμει του άρθρου 46 § 2 της Σύμβασης, εναπόκειται στην Επιτροπή Υπουργών να αξιολογήσει την εφαρμογή των ατομικών ή γενικών μέτρων που λαμβάνονται προς εκτέλεση της απόφασης του Δικαστηρίου (βλέπε, *mutatis mutandis*, *Broniowski κατά Πολωνίας* (φιλικός διακανονισμός) [GC], αρ. 31443/96, § 42, CEDH 2005-IX).

61. Ένας άλλος σημαντικός σκοπός που επιδιώκεται με την διαδικασία της απόφασης πιλότου είναι να παρακινηθεί το εναγόμενο Κράτος να βρει, σε εθνικό επίπεδο, μία λύση στις πολυάριθμες ατομικές υποθέσεις που έχουν γεννηθεί από το ίδιο δομικό πρόβλημα, εφαρμόζοντας έτσι την αρχή της επικουρικότητας η οποία βρίσκεται στην βάση του

συστήματος της Σύμβασης (*Bourdon κατά Ρωσίας* (αρ. 2), αρ. 33509/04, § 127, CEDH 2009 (αποσπάσματα)). Πράγματι, το Δικαστήριο δεν εκπληρώνει με τον καλύτερο τρόπο το έργο του, το οποίο σύμφωνα με το άρθρο 19 της Σύμβασης συνίσταται «στη διασφάλιση του σεβασμού των δεσμεύσεων που προκύπτουν για τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη της (...) Σύμβασης και των Πρωτοκόλλων της», όταν επαναλαμβάνει τα ίδια συμπεράσματα σε ένα μεγάλο αριθμό υποθέσεων (βλέπε, *mutatis mutandis*, *E.G. κατά Πολωνίας* (dec.), αρ. 50425/99, § 27, CEDH 2008 (αποσπάσματα)).

62. Σκοπός της διαδικασίας της απόφασης πιλότου είναι να διευκολύνει την ταχύτερη και αποτελεσματικότερη επίλυση μιας δυσλειτουργίας που επηρεάζει την προστασία του επίμαχου συμβατικού δικαιώματος εντός της εθνικής έννομης τάξης (*Wolkenberg και λοιποί κατά Πολωνίας* (déc.), αρ. 50003/99, § 34, CEDH 2007 (αποσπάσματα)). Αν και η ενέργεια του εναγόμενου Κράτους πρέπει να αποσκοπεί κατά κύριο λόγο στην διευθέτηση αυτών των δυσλειτουργιών και στη θέσπιση, ενδεχομένως, αποτελεσματικών εθνικών ενδίκων μέσων που να επιτρέπουν την καταγγελία των διαπραττομένων παραβιάσεων, μπορεί επίσης να περιλαμβάνει την υιοθέτηση λύσεων *ad hoc* όπως φιλικούς διακανονισμούς με τους προσφεύγοντες ή μονομερείς προσφορές αποζημίωσης, σύμφωνα με τις απαιτήσεις της Σύμβασης (προαναφερόμενη απόφαση *Bourdon* (αρ. 2), § 127).

2. Εφαρμογή των ανωτέρω αρχών στην παρούσα υπόθεση

α) Σχετικά με την εφαρμογή της διαδικασίας της απόφασης πιλότου

63. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι η παρούσα υπόθεση διαφέρει σε ορισμένα σημεία από κάποιες προγενέστερες «υποθέσεις πιλότους» όπως για παράδειγμα οι προαναφερθείσες αποφάσεις *Hutten-Czapska και Broniowski*. Πράγματι, τα άτομα που βρίσκονται στην ίδια κατάσταση με τον προσφεύγοντα δεν υπάγονται αναγκαστικά σε μια «συγκεκριμένη κατηγορία πολιτών». (βλέπε, συγκριτικά, τις προαναφερθείσες αποφάσεις

Hutten-Czapska, § 229, και *Broniowski*, § 189). Επιπλέον, οι δύο προαναφερθείσες αποφάσεις ήταν οι πρώτες που διαπίστωσαν την ύπαρξη δομικών προβλημάτων που αποτελούσαν την αιτία πολυάριθμων προσφυγών που ασκήθηκαν μετά από εκείνες στις οποίες αναφερόντουσαν. Στην παρούσα υπόθεση, ένας μεγάλος αριθμός αποφάσεων που αναδεικνύουν το πρόβλημα της υπερβολικής διάρκειας των διαδικασιών ενώπιον των ποινικών δικαστηρίων στην Ελλάδα προηγήθηκαν της κατάθεσης αυτής ενώπιον του Δικαστηρίου.

64. Αντίθετα, το Δικαστήριο σημειώνει ότι η παρούσα υπόθεση είναι παρόμοια, όσον αφορά τα θέματα που τίθενται και τα ενδιαφερόμενα πρόσωπα, με εκείνες που έχει ήδη εξετάσει σε προηγούμενες «αποφάσεις πιλότους» (βλέπε προαναφερόμενες αποφάσεις *Bourdon κατά Ρωσίας* (αρ. 2), *Scordino κατά Ιταλίας* (αρ. 1), *Lukenda κατά Σλοβενίας*, αρ. 23032/02, CEDH 2005-X). Επομένως, το Δικαστήριο θεωρεί ότι συντρέχει λόγος να εφαρμόσει στην προκειμένη υπόθεση την διαδικασία της απόφασης πιλότου, λαμβάνοντας υπόψη ιδίως τον χρόνιο και επίμονο χαρακτήρα των εν λόγω προβλημάτων και τον σημαντικό αριθμό των ατόμων που αυτά αφορούν στην Ελλάδα (βλέπε, ιδίως, πιο κάτω παραγράφους 66-69). Το Δικαστήριο επισημαίνει επίσης την επείγουσα ανάγκη να προσφερθεί στα ενδιαφερόμενα άτομα μια ταχεία και προσήκουσα αποκατάσταση σε εθνικό επίπεδο (βλέπε προαναφερόμενη απόφαση *Bourdon κατά Ρωσίας* (αρ. 2), §§ 129-130).

β) Σχετικά με την ύπαρξη ή μη πρακτικής ασυμβίβαστης με τη Σύμβαση

65. Το Δικαστήριο παρατηρεί καταρχήν ότι το πρόβλημα της υπερβολικής διάρκειας σε ό,τι αφορά την Ελλάδα είναι ιδιαίτερα ακανθώδες όσον αφορά τις διοικητικές διαδικασίες. Έτσι, στις 6 Ιουνίου 2007, στην προσωρινή απόφασή της CM/ResDH(2007)74, η Επιτροπή Υπουργών διαπίστωσε τον μεγάλο αριθμό αποφάσεων του Δικαστηρίου που διαπίστωναν παραβίαση από πλευράς Ελλάδας του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης σχετικά με την υπερβολική διάρκεια των διαδικασιών ενώπιον των διοικητικών δικαστηρίων. Επιπλέον, το Δικαστήριο επιβεβαίωσε, σε

μία απόφαση όπου εφάρμοσε τη διαδικασία της απόφασης πιλότου, τη δυσλειτουργία της ελληνικής έννομης τάξης η οποία συνίσταται στην υπερβολική διάρκεια των διαδικασιών ενώπιον των διοικητικών δικαστηρίων και στην απουσία στο εσωτερικό δίκαιο ενός ενδίκου μέσου που θα επέτρεπε στους ενδιαφερομένους να επιτύχουν την κύρωση του δικαιώματός τους να εκδικασθεί η υπόθεσή τους εντός λογικής προθεσμίας. Στην ίδια απόφαση, το Δικαστήριο έκρινε ότι οι εθνικές αρχές όφειλαν να θεσπίσουν χωρίς καθυστέρηση ένα ένδικο μέσο ή έναν συνδυασμό ενδίκων μέσων σε εθνικό επίπεδο, τα οποία θα εγγυούνταν πραγματικά μία αποτελεσματική επανόρθωση των παραβιάσεων της Σύμβασης που απέρρεαν από την υπερβολική διάρκεια των διαδικασιών ενώπιον των διοικητικών δικαστηρίων (προαναφερόμενη απόφαση *Βασίλειος Αθανασίου και λοιποί*, §§ 52, 53 και 57).

66. Εν τούτοις, το πρόβλημα της υπερβολικής διάρκειας των δικαστικών διαδικασιών στην Ελλάδα ισχύει και για εκείνες ενώπιον των ποινικών δικαστηρίων. Θα πρέπει να υπενθυμισθεί σε αυτό το σημείο ότι στην προσωρινή απόφασή της CM/ResDH(2007)74, η Επιτροπή Υπουργών αναφέρθηκε στην υποχρέωση που βαρύνει τις εθνικές αρχές να προχωρήσουν με επιμέλεια στην υιοθέτηση των αναγκαίων γενικών μέτρων για τη θεραπεία του συστημικού προβλήματος της υπερβολικής διάρκειας των διαδικασιών στην Ελλάδα (βλέπε πιο πάνω παράγραφο 28).

67. Το Δικαστήριο σημειώνει επίσης τα μέτρα που έχουν λάβει οι εθνικές αρχές, κατά τα τελευταία έτη, και τα οποία αποσκοπούν στον εξορθολογισμό της διαδικασίας ενώπιον των ποινικών δικαστηρίων ώστε να συντομεύσουν τα χρονικά διαστήματα για την εξέταση των υποθέσεων. Κατά την άποψη του Δικαστηρίου, μέτρα όπως η αύξηση του αριθμού των δικαστών, η κατασκευή νέων δικαστικών μεγάρων, η μηχανοργάνωση των υπηρεσιών των γραμματειών των εθνικών δικαστηρίων είναι σημαντικά για την ενίσχυση και τον εκσυγχρονισμό του δικαστικού μηχανισμού προκειμένου να καταστεί αποτελεσματικότερη η λειτουργία του. Το Δικαστήριο σημειώνει επίσης ότι κατόπιν των νομοθετικών πρωτοβουλιών του 2003 και 2005, εφαρμόσθηκαν μέτρα με σκοπό την ορθολογικότερη οργάνωση και διαχείριση των υποθέσεων των δικαστηρίων, τον περιορισμό

των αναβολών και την επιτάχυνση της προκαταρκτικής εξέτασης και της ποινικής αγωγής (βλέπε πιο πάνω παράγραφο 27). Επιπλέον, το Δικαστήριο διαπιστώνει με ικανοποίηση την ψήφιση του νόμου αριθ. 3904/2010 ο οποίος περιλαμβάνει μία δέσμη διατάξεων που αποσκοπούν στην απλοποίηση και την επιτάχυνση των ποινικών διαδικασιών, με το ευεργετικό αποτέλεσμα της αποσυμφόρησης του πινακίου των ποινικών δικαστηρίων (βλέπε πιο πάνω παραγράφους 19 και 20). Εν τούτοις, παρά τις διάφορες νομοθετικές πρωτοβουλίες σε επίπεδο εθνικού δικαίου, οι οποίες καταδεικνύουν ότι οι αρμόδιες αρχές δεν παραμένουν αδιάφορες απέναντι στο οξύ πρόβλημα της υπερβολικής διάρκειας των δικαστικών διαδικασιών, από τις παρατηρήσεις της Κυβέρνησης δεν προκύπτει ότι η εσωτερική έννομη τάξη έχει εν τω μεταξύ αποκτήσει ένα ή περισσότερα ένδικα μέσα που να επιτρέπουν στους ενδιαφερομένους να επιτύχουν την κύρωση του δικαιώματός τους να εκδικασθεί η υπόθεσή τους εντός λογικής προθεσμίας αναφορικά με ποινικές υποθέσεις.

68. Επιπλέον, το Δικαστήριο σημειώνει ότι κατά την περίοδο κατόπιν της έκδοσης της προσωρινής απόφασης του 2007, εξέδωσε πάνω από σαράντα αποφάσεις που διαπιστώνουν παραβιάσεις του άρθρου 6 § 1 σχετικά με τη διάρκεια των διαδικασιών ενώπιον των ποινικών δικαστηρίων (βλέπε, μεταξύ άλλων, *Peca κατά Ελλάδας*, αριθ. 14846/05, §§ 9 και 14, 21 Ιουνίου 2007, *Ρασποπτής κατά Ελλάδας*, αριθ. 1262/05, §§ 12 και 19, 27 Σεπτεμβρίου 2007, *Κατσιβαρδέλος κατά Ελλάδας*, αριθ. 2075/06, §§ 17 και 20, 25 Οκτωβρίου 2007, *Luan Metushi κατά Ελλάδας*, αριθ. 34643/05, §§ 9 και 14, 25 Οκτωβρίου 2007, *Behar Metushi κατά Ελλάδας*, αριθ. 34148/05, §§ 9 και 14, 25 Οκτωβρίου 2007, *Τσιβής κατά Ελλάδας*, αριθ. 11553/05, §§ 24 και 27, 6 Δεκεμβρίου 2007, *Γκίκας κατά Ελλάδας*, αριθ. 903/06, §§ 13 και 20, 6 Μαρτίου 2008, *Sekseni κατά Ελλάδας*, αριθ. 41515/05, §§ 15 και 19, 6 Μαρτίου 2008, *Κορφιάτης κατά Ελλάδας*, αριθ. 34025/06, §§ 13 και 17, 20 Μαρτίου 2008, προαναφερόμενη απόφαση *Κουρουπής*, §§ 10 και 14, *Τερζόγλου κατά Ελλάδας*, αριθ. 15280/06, §§ 13 και 17, 27 Μαρτίου 2008, *Χαραλαμπίδης κατά Ελλάδας*, αριθ. 4723/07, §§ 17 και 21, 31 Ιουλίου 2008, προαναφερόμενη απόφαση *Βλάχος*, §§ 16 και 21, *Χρυσούλα Αγγελοπούλου κατά Ελλάδας*, αριθ. 30293/05, §§ 15 και 19, 4 Δεκεμβρίου 2008, *Δελλής*

κατά Ελλάδα, αριθ. 24977/07, §§ 14 και 20, 16 Απριλίου 2009, *Βλαστός κατά Ελλάδα*, αριθ. 28803/07, §§ 23 και 29, 16 Απριλίου 2009, *Κανάκης κατά Ελλάδα*, αριθ. 16634/07, §§ 14 και 18, 16 Απριλίου 2009, *Τσότσος κατά Ελλάδα*, αριθ. 25109/07, §§ 22 και 24, 30 Απριλίου 2009, *Ροϊδάκης κατά Ελλάδα* (αριθ.2), αριθ. 50914/06, §§ 19 και 24, 28 Μαΐου 2009, προαναφερόμενη απόφαση *Παρούσης κατά Ελλάδα*, §§ 19 και 23, *Σαραντίδου κατά Ελλάδα*, αριθ. 2002/07, §§ 19 και 25, 2 Ιουλίου 2009, *Εκοπομι κατά Ελλάδα*, αριθ. 39870/06, §§ 14 και 17, 2 Ιουλίου 2009, *Βελισιώτης κατά Ελλάδα*, αριθ. 39614/07, §§ 16 και 20, 29 Οκτωβρίου 2009, *Τριαντάρης κατά Ελλάδα*, αριθ. 44536/07, §§ 14 και 18, 5 Νοεμβρίου 2009, *Γεωργίνης-Γιωργίνης κατά Ελλάδα*, αριθ. 3271/08, §§ 11 και 15, 17 Δεκεμβρίου 2009, *Ευγενίου-Χατζηδημητρίου κατά Ελλάδα*, αριθ. 26487/07, §§ 13 και 16, 1^η Απριλίου 2010, *Σαραντίδης και λοιποί κατά Ελλάδα*, αριθ. 51446/07, §§ 12 και 18, 22 Απριλίου 2010, προαναφερόμενη απόφαση *Σεραφειμίδης*, §§ 15 και 21, *Ευαγγέλου κατά Ελλάδα*, αριθ. 44078/07, §§ 25 και 29, 13 Ιανουαρίου 2011, *Λοράντου κατά Ελλάδα* (επιτροπή), αριθ. 5716/08, §§ 29 και 34, 13 Ιανουαρίου 2011, *Δράκος κατά Ελλάδα*, αριθ. 48289/07, §§ 26 και 31, 13 Ιανουαρίου 2011, *Χαϊκάλης κατά Ελλάδα* (επιτροπή), αριθ. 32362/08, §§ 17 και 23, 3 Φεβρουαρίου 2011, προαναφερόμενη απόφαση *Βηχός*, § 29, *Νομικού κατά Ελλάδα* (επιτροπή), αριθ. 54617/09, §§ 15 και 19, 10 Μαΐου 2011, *Λόγγος κατά Ελλάδα* (επιτροπή), αριθ. 47039/09, § 10, 10 Μαΐου 2011, *Σουλιώτη κατά Ελλάδα* (επιτροπή), αριθ. 41447/08, § 20, 2 Φεβρουαρίου 2012).

69. Πρέπει στο σημείο αυτό να σημειωθεί ότι σε ένα σημαντικό αριθμό υποθέσεων σχετικών με ποινικές διαδικασίες, το Δικαστήριο έχει διαπιστώσει μία ιδιαίτερα μακρόχρονη διάρκεια σε πρώτο βαθμό (βλέπε, μεταξύ άλλων, προαναφερθείσες αποφάσεις *Κατσιβαρδέλος*, § 20, *Χρυσούλα Αγγελοπούλου*, § 25, *Βλαστός*, § 28, *Τσότσος*, § 24, *Σαραντίδου*, § 24, *Βελισιώτης*, § 20, *Τριαντάρης*, § 18, *Σαραντίδης και λοιποί*, § 17, *Λοράντου*, § 33). Επιπλέον, το Δικαστήριο έχει επανειλημμένως διαπιστώσει τον ορισμό των δικασίμων στις κατ'έφεση διαδικασίες σε ημερομηνίες ιδιαίτερα μακρινές σε σύγκριση με την ημερομηνία κατάθεσης των εφέσεων (βλέπε, μεταξύ άλλων, προαναφερθείσες αποφάσεις, *Peca*, § 14, *Behar*

Metushi, § 14, *Γκίκας*, §§ 7 και 8, *Sekseni*, § 19, *Τερζόγλου*, § 17, *Βλάχος*, § 20, *Παρούσης*, § 23, *Ekonomi*, § 17, *Σεραφειμίδης*, § 20).

70. Επιπλέον, το Δικαστήριο παρατηρεί ότι κατά την περίοδο τη μεταγενέστερη της έκδοσης της Προσωρινής Απόφασης CM/Res/DH(2007)14, κάθε φορά που κάποιος από τους προσφεύγοντες στις προαναφερόμενες αποφάσεις (βλέπε πιο πάνω παράγραφο 68) προέβαλε μία αιτίαση υπό το πρίσμα του άρθρου 13 της Σύμβασης, κατέληξε σε διαπίστωση παραβίασης της διάταξης αυτής λόγω του ότι οι ενδιαφερόμενοι δεν έτυχαν ενός αποτελεσματικού εθνικού ενδίκου μέσου μέσω του οποίου θα μπορούσαν να έχουν προβάλει το δικαίωμά τους «για συζήτηση εντός λογικής προθεσμίας» (βλέπε, μεταξύ άλλων, προαναφερθείσες αποφάσεις *Κουρουπής*, § 20, *Χρυσούλα Αγγελοπούλου*, § 25, *Ekonomi*, § 23, *Ευαγγέλου*, § 35, *Λοράντου*, § 27, *Δράκος*, § 48, *Βηχός*, § 37, *Νομικού*, § 24, *Λόγγος*, § 19).

71. Τέλος, ο δομικός χαρακτήρας του προβλήματος που εντοπίστηκε στην παρούσα απόφαση επιβεβαιώνεται από το γεγονός ότι ενώπιον του Δικαστηρίου εκκρεμούν επί του παρόντος πάνω από διακόσιες πενήντα υποθέσεις κατά της Ελλάδας και συναφείς, εν όλω ή εν μέρει, με την διάρκεια των δικαστικών διαδικασιών. Μεταξύ των υποθέσεων αυτών, πάνω από πενήντα αφορούν αποκλειστικά τις διαδικασίες ενώπιον των ποινικών δικαστηρίων.

72. Στα μάτια του Δικαστηρίου, οι σημαντικές και επαναλαμβανόμενες καθυστερήσεις στην απονομή της δικαιοσύνης αποτελούν ένα ιδιαίτερα ανησυχητικό φαινόμενο, που μπορεί να υπονομεύσει την εμπιστοσύνη του κοινού στην αποτελεσματικότητα του δικαστικού συστήματος. Έτσι, καταρχήν, δεν μπορεί να αποκλειστεί ότι, σε εξαιρετικές περιπτώσεις, η διατήρηση μιας διαδικασίας σε εκκρεμότητα για υπερβολικό χρονικό διάστημα ενδέχεται να προσβάλει το ίδιο το δικαίωμα της πρόσβασης σε δικαστήριο. Ειδικότερα, η αδικαιολόγητη έλλειψη απόφασης από το επιληφθέν δικαστήριο για ιδιαίτερα μακρύ χρονικό διάστημα μπορεί εκ των πραγμάτων να εξομοιωθεί με αρνησιδικία. Κατ'αυτόν τον τρόπο, το ένδικο μέσο που άσκησε ο ενδιαφερόμενος μπορεί να στερηθεί από κάθε αποτελεσματικότητα όταν το δικαστήριο που έχει

επιληφθεί της υπόθεσης δεν κατορθώνει να αποφανθεί επί της διαφοράς εγκαίρως, όπως το απαιτούν οι περιστάσεις και το διακύβευμα κάθε συγκεκριμένης υπόθεσης (προαναφερόμενη απόφαση *Βασίλειος Αθανασίου και λοιποί*, § 52).

73. Ενόψει των ανωτέρω, το Δικαστήριο συμπεραίνει ότι η κατάσταση που διαπιστώθηκε στην προκειμένη υπόθεση πρέπει να θεωρηθεί ότι αντανακλά μια πρακτική μη σύμφωνη προς την Σύμβαση (*Bottazzi κατά Ιταλίας* [GC], αρ. 34884/97, § 22, CEDH 1999-V, προαναφερόμενη απόφαση *Bourdov* (αριθ.2), § 135).

γ) Σχετικά με τα προς υιοθέτηση γενικά μέτρα

74. Εναπόκειται καταρχήν στο εναγόμενο Κράτος να επιλέξει, υπό τον έλεγχο της Επιτροπής Υπουργών, τα μέσα για να εκπληρώσει τη νομική υποχρέωσή του ως προς το άρθρο 46 της Σύμβασης (βλέπε προαναφερόμενη απόφαση *Scozzari και Giunta*, § 249). Το Δικαστήριο σημειώνει στο σημείο αυτό ότι, στο πλαίσιο της τήρησης των απαιτήσεων της Σύμβασης, τα συμβαλλόμενα Κράτη χαίρουν μιας ορισμένης διακριτικής ευχέρειας ως προς τον τρόπο που εγγυώνται στα άτομα την απαιτούμενη από το άρθρο 13 προσφυγή και τον τρόπο συμμόρφωσης προς την υποχρέωση που απορρέει από την εν λόγω διάταξη της Σύμβασης. Το Δικαστήριο επέμεινε ομοίως στην αρχή της επικουρικότητας προκειμένου οι διοικούμενοι να μην υποχρεούνται πλέον συστηματικά να του υποβάλουν προσφυγές που θα μπορούσαν να έχουν πρώτα ερευνηθεί, και κατά την άποψη του Δικαστηρίου, καλύτερα, εντός των εθνικών έννομων τάξεων (προαναφερόμενες αποφάσεις *Kudla*, §§ 154-155, και *Scordino* (αριθ.1), § 188).

75. Εν προκειμένω, όσον αφορά το ή τα ένδικα μέσα που πρέπει να υιοθετηθούν προκειμένου να αντιμετωπιστεί το συστημικό πρόβλημα που εντοπίστηκε στην παρούσα υπόθεση, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι η καλύτερη θεραπεία είναι κατά μακράν, όπως σε πολυάριθμους εξάλλου τομείς, η πρόληψη. Το Δικαστήριο έχει επανειλημμένως υποστηρίξει ότι το άρθρο 6 §1 υποχρεώνει τα συμβαλλόμενα Κράτη να οργανώσουν το δικαστικό τους σύστημα κατά τρόπο ώστε τα δικαστήριά τους να μπορούν

να ικανοποιούν καθεμία από τις απαιτήσεις του, ιδίως όσον αφορά την εύλογη προθεσμία (βλέπε, μεταξύ πολλών άλλων, *Cocchiarella κατά Ιταλίας* [GC], αριθ. 64886/01, § 74, CEDH 2006-V, και προαναφερόμενη απόφαση *Bottazzi*, § 22). Όταν το δικαστικό σύστημα αποδεικνύεται ανεπαρκές στο θέμα αυτό, η πιο αποτελεσματική λύση είναι ένα ένδικο μέσο που να επιτρέπει την επιτάχυνση της διαδικασίας προκειμένου να αποτραπεί μια υπερβολική διάρκεια. Ένα τέτοιο ένδικο μέσο παρουσιάζει ένα αναμφισβήτητο πλεονέκτημα σε σχέση με ένα ένδικο μέσο αμιγώς αποζημιωτικό αφού αποφεύγεται η υποχρέωση να διαπιστωθούν διαδοχικές παραβιάσεις για την ίδια διαδικασία και δεν περιορίζεται να δρα μόνο *a posteriori* όπως συμβαίνει στην περίπτωση ενός ενδίκου μέσου με αποζημιωτικό χαρακτήρα (προαναφερόμενη απόφαση *Scordino (αριθ.1)*, § 183).

76. Το Δικαστήριο έχει επανειλημμένως αναγνωρίσει σε ορισμένα ένδικα μέσα ένα χαρακτήρα «αποτελεσματικό» στο μέτρο που αυτά επιταχύνουν τη διαδικασία ενώπιον του σχετικού δικαστηρίου (βλέπε, μεταξύ άλλων, *Tomé Mota κατά Πορτογαλίας* (déc.), αρ. 32082/96, CEDH 1999-IX, *Gonzalez Marin κατά Ισπανίας* (déc.), αρ. 39521/98, CEDH 1999-VII, *Bacchini κατά Ελβετίας* (déc.), αρ. 62915/00, 21 Ιουνίου 2005, *Kunz κατά Ελβετίας* (déc.), αρ. 623/02, 21 Ιουνίου 2005, *Fehr και Lauterburg κατά Ελβετίας* (déc.), αρ. 708/02 και 1095/02, 21 Ιουνίου 2005). Το Δικαστήριο σημειώνει επιπλέον ότι, σύμφωνα με τα στοιχεία του συγκριτικού δικαίου που έχει στη διάθεσή του, ένας σημαντικός αριθμός Κρατών μελών προβλέπει ένδικα μέσα που επιτρέπουν την επιτάχυνση της ποινικής διαδικασίας. Επιπλέον, το Δικαστήριο διαπιστώνει μία ποικιλομορφία στους τρόπους άσκησης των ενδίκων μέσων επιτάχυνσης όσον αφορά τόσο τον προαιρετικό ή υποχρεωτικό χαρακτήρα τους όσο και τα άτομα ή τις αρχές που μπορούν να τα ασκήσουν και τους τρόπους με τους οποίους μπορεί να επιτευχθεί η επιτάχυνση της διαδικασίας (βλέπε πιο πάνω παραγράφους 30-31).

77. Ομοίως, μέσα στα πλαίσια της διακριτικής ευχέρειας που αναγνωρίζεται στο εναγόμενο Κράτος, δεν αποκλείεται η άσκηση άλλων ειδών ενδίκων μέσων που μπορούν να αποκαταστήσουν με προσήκοντα

τρόπο την παραβίαση που αφορά την υπερβολική διάρκεια των δικαστικών διαδικασιών. Εκτός από τη θέσπιση ενός ενδίκου μέσου αποζημιωτικού χαρακτήρα (βλέπε, προς αυτή την κατεύθυνση, προαναφερόμενες αποφάσεις *Scordino* (αριθ.1), §§ 194-206, και *Bourdon* (αριθ.2), § 99), το Δικαστήριο σημειώνει ότι σε περίπτωση καταδίκης του ενδιαφερομένου, η μείωση της επιβληθείσας ποινής λόγω της υπερβολικής διάρκειας μίας ποινικής διαδικασίας κατά τρόπο ρητό και μετρήσιμο μπορεί ομοίως να συνιστά μία ικανοποιητική επανόρθωση ως προς τούτο (βλέπε, μεταξύ άλλων, προαναφερόμενη απόφαση *Scordino κατά Ιταλίας* (αριθ.1), § 186, *Malkon κατά Εσθονίας*, αριθ. 31407/07, §§ 60-61, 4 Φεβρουαρίου 2010, *Freimanis και Lidums κατά Λεττονίας*, αριθ. 73443/01 και 74860/01, § 68, 9 Φεβρουαρίου 2006, *Beck κατά Νορβηγίας*, αριθ. 26390/95, § 27, 26 Ιουνίου 2001, *Wejrup κατά Δανίας* (déc.), αριθ. 49126/99, CEDH 2002-IV). Στηριζόμενο στα στοιχεία του συγκριτικού δικαίου που έχει στη διάθεσή του, το Δικαστήριο σημειώνει ότι ένας σημαντικός αριθμός Κρατών μελών προβλέπουν ήδη ένδικα μέσα τα οποία επιτρέπουν τη μείωση της προς επιβολή ποινής και/ή τη χρηματική αποζημίωση για την υπερβολική διάρκεια της ποινικής διαδικασίας. Η μείωση της ποινής μπορεί να εισαχθεί στο εθνικό δίκαιο είτε διά της νομοθετικής είτε διά της νομολογιακής οδού (βλέπε πιο πάνω παράγραφο 32). Όσον αφορά τη δυνατότητα χρηματικής αποζημίωσης, το Δικαστήριο επισημαίνει και σε αυτή την περίπτωση μία ποικιλομορφία στους τρόπους εφαρμογής του εν λόγω ενδίκου μέσου (βλέπε πιο πάνω παραγράφους 33-36).

78. Ενόψει των ανωτέρω συλλογισμών, το Δικαστήριο, αναγνωρίζοντας τις πρόσφατες εξελίξεις στην ελληνική έννομη τάξη με σκοπό τόσο τον εκσυγχρονισμό του δικαστικού μηχανισμού όσο και την απλοποίηση και επιτάχυνση των ποινικών διαδικασιών, θεωρεί ότι οι εθνικές αρχές πρέπει να θέσουν σε εφαρμογή χωρίς καθυστέρηση ένα ένδικο μέσο ή ένα συνδυασμό ενδίκων μέσων σε εθνικό επίπεδο που να εγγυώνται πραγματικά μια αποτελεσματική αποκατάσταση των παραβιάσεων της Σύμβασης που προκύπτουν από την υπερβολική διάρκεια των διαδικασιών ενώπιον των ποινικών δικαστηρίων. Το Δικαστήριο θεωρεί ότι ένα τέτοιο ένδικο μέσο θα πρέπει να είναι σύμφωνο με τις αρχές

της Σύμβασης και να αρχίσει να ισχύει εντός προθεσμίας ενός έτους από την ημερομηνία που η παρούσα απόφαση θα καταστεί οριστική, καλύπτοντας ομοίως και τις υποθέσεις που αφορούν τη διάρκεια ποινικών διαδικασιών και οι οποίες εκκρεμούν επί του παρόντος ενώπιον του Δικαστηρίου.

δ) Σχετικά με την διαδικασία που πρέπει να ακολουθείται σε παρόμοιες υποθέσεις

79. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι μπορεί να αποφασίσει στην απόφαση πιλότος για την διαδικασία που πρέπει να ακολουθείται κατά την εξέταση όλων των παρόμοιων υποθέσεων (βλέπε, *mutatis mutandis*, προαναφερόμενη απόφαση *Broniowski*, § 198, και *Xenides-Arestis κατά Τουρκίας*, αρ. 46347/99, §50, 22 Δεκεμβρίου 2005). Σημειώνει ότι, κατά την Κυβέρνηση, η αναβολή της εξέτασης όλων των ποινικών υποθέσεων θα ήταν σύμφωνη με την αρχή της επικουρικότητας και θα ενθάρρυνε τις εθνικές αρχές να θέσουν σε εφαρμογή τα ενδεδειγμένα ένδικα μέσα.

80. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι στην προαναφερόμενη απόφαση *Βασίλειος Αθανασίου και λοιποί*, δεν έκρινε αναγκαία την αναβολή της εξέτασης όλων των υποθέσεων των σχετικών με την διάρκεια των διοικητικών διαδικασιών. Σημείωσε ιδίως ότι δεν επιθυμούσε η θέση σε εφαρμογή γενικών μέτρων να είναι σε βάρος της έγκαιρης εξέτασης των προσφυγών που εκκρεμούν και έχουν το ίδιο αντικείμενο (προαναφερόμενη απόφαση *Βασίλειος Αθανασίου και λοιποί*, § 58). Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι, όσον αφορά τη διάρκεια των ποινικών διαδικασιών ενώπιον των ελληνικών δικαστηρίων, ο αριθμός των συναφών υποθέσεων που εκκρεμούν επί του παρόντος ενώπιόν του είναι κατά πολύ κατώτερος του αριθμού που είχε ήδη επισημανθεί στην προαναφερόμενη απόφαση *Βασίλειος Αθανασίου και λοιποί*, και ο οποίος σχετίζεται με υποθέσεις σχετικές με τη διάρκεια διοικητικών διαδικασιών (βλέπε πιο πάνω παράγραφο 71 και προαναφερόμενη απόφαση *Βασίλειος Αθανασίου και λοιποί*, § 51). Συνεπώς, η αναβολή των ποινικών υποθέσεων δε γίνεται εις βάρος της έγκαιρης εξέτασης από το Δικαστήριο ενός σημαντικού αριθμού προσφυγών. Το Δικαστήριο θεωρεί λοιπόν ότι εν αναμονή της λήψης των

αναγκαίων μέτρων σε εθνικό επίπεδο, οι κατ'αντιμωλία διαδικασίες σε όλες τις υποθέσεις με μοναδικό αντικείμενο τη διάρκεια ποινικών διαδικασιών ενώπιον των ελληνικών δικαστηρίων θα αναβληθούν για περίοδο ενός έτους από την ημερομηνία κατά την οποία η παρούσα απόφαση θα καταστεί οριστική. Δεν παραβλάπτεται η δυνατότητα που έχει στη διάθεσή του το Δικαστήριο να κηρύξει, ανά πάσα στιγμή, απαράδεκτη μία υπόθεση αυτού του είδους ή να τη διαγράψει από το πινάκιο κατόπιν φιλικού διακανονισμού μεταξύ των διαδίκων ή κατόπιν επίλυσης της διαφοράς με άλλα μέσα, υπό την έννοια των άρθρων 37 και 39 της Σύμβασης.

IV. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 41 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

81. Σύμφωνα με το άρθρο 41 της Σύμβασης,

«Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της και εάν το εσωτερικό δίκαιο του Υψηλού Συμβαλλομένου Μέρους επιτρέπει την ατελή μόνον επανόρθωση των συνεπειών της παραβίασης αυτής, το Δικαστήριο επιδικάζει στον ζημιωθέντα διάδικο, εφόσον συντρέχει λόγος, μία δίκαιη ικανοποίηση.»

A. Ζημία

82. Ο προσφεύγων αξιώνει ποσό 20.000 ευρώ για την ηθική βλάβη που υπέστη λόγω των παραβιάσεων των άρθρων 6 § 1 και 13 της Σύμβασης.

83. Η Κυβέρνηση θεωρεί υπερβολικό το αιτούμενο ποσό. Εκτιμά ότι ενδεχόμενη αποζημίωση για ηθική βλάβη δε θα πρέπει να υπερβαίνει το ποσό των 1.000 ευρώ.

84. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι διαπίστωσε παραβίαση των άρθρων 6 § 1 και 13 της Σύμβασης. Αποφαινόμενο κατά δίκαιη κρίση, και δεδομένου ότι η επίδικη διαδικασία διήρκεσε πάνω από επτά έτη για τρεις βαθμούς δικαιοδοσίας, επιδικάζει στον προσφεύγοντα 3.000 ευρώ για την

ηθική βλάβη την οποία υπέστη, πλέον οποιουδήποτε ποσού μπορεί να οφείλεται ως φόρος.

Β. Έξοδα και δικαστική δαπάνη

85. Για έξοδα και δικαστική δαπάνη για τη διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου, ο προσφεύγων ζητεί το ποσό των 1.230 ευρώ, προσκομίζοντας τιμολόγιο.

86. Η Κυβέρνηση θεωρεί υπερβολικό το αιτούμενο ποσό.

87. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι η επιδίκαση εξόδων και δικαστικής δαπάνης στη βάση του άρθρου 41 προϋποθέτει την απόδειξη της πραγματικότητας, της αναγκαιότητάς τους και, επιπλέον, του εύλογου χαρακτήρα του ύψους τους (*Ιατρίδης κατά Ελλάδας* [GC], αριθ. 31107/96, § 54, CEDH 2000-XI).

88. Εν προκειμένω, λαμβανομένων υπόψη των στοιχείων που έχει στην κατοχή του και των προαναφερόμενων κριτηρίων, το Δικαστήριο κρίνει εύλογο το αιτούμενο ποσό, ήτοι το ποσό των 1.230 ευρώ, και το επιδικάζει στον προσφεύγοντα για έξοδα και δικαστική δαπάνη, πλέον οποιουδήποτε άλλου ποσού μπορεί να οφείλεται από εκείνον ως φόρος.

Γ. Τόκοι υπερημερίας

89. Το Δικαστήριο κρίνει προσηκόν να βασίσει το επιτόκιο των τόκων υπερημερίας στο επιτόκιο δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας προσαυξημένο κατά τρεις εκατοστιαίες μονάδες.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ, ΟΜΟΦΩΝΑ,

1. *Κηρύσσει* την προσφυγή παραδεκτή.

2. *Αποφαίνεται* ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης.

3. Αποφαίνεται ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 13 της Σύμβασης.

4. Αποφαίνεται ότι οι πιο πάνω παραβιάσεις απορρέουν από μία δυσλειτουργία της εσωτερικής έννομης τάξης η οποία συνίσταται στην υπερβολική διάρκεια των διαδικασιών ενώπιον των ποινικών δικαστηρίων και στην απουσία στο εθνικό δίκαιο ενός ενδίκου μέσου που να επιτρέπει στους ενδιαφερομένους να επιτύχουν την κύρωση του δικαιώματός τους να εκδικασθεί η υπόθεσή τους εντός λογικής προθεσμίας.

5. Αποφαίνεται ότι το εναγόμενο Κράτος οφείλει, εντός ενός έτους από την ημερομηνία κατά την οποία η παρούσα απόφαση θα καταστεί οριστική δυνάμει του άρθρου 44 § 2 της Σύμβασης, να θεσπίσει ένα αποτελεσματικό εθνικό ένδικο μέσο ή ένα σύνολο αποτελεσματικών εθνικών ενδίκων μέσων ικανών να προσφέρουν προσήκουσα και επαρκή επανόρθωση στις περιπτώσεις υπέρβασης της λογικής προθεσμίας, υπό την έννοια του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης, αναφορικά με διαδικασίες ενώπιον των ποινικών δικαστηρίων, και τούτο σύμφωνα με τις αρχές της Σύμβασης, όπως αυτές καθιερώνονται στη νομολογία του Δικαστηρίου.

6. Αποφαίνεται ότι, εν αναμονή της λήψης των πιο πάνω μέτρων, το Δικαστήριο θα αναβάλει, για διάρκεια ενός έτους από την ημερομηνία κατά την οποία η παρούσα απόφαση θα καταστεί οριστική, τη διαδικασία σε όλες τις υποθέσεις των οποίων μοναδικό αντικείμενο είναι η διάρκεια ποινικών διαδικασιών ενώπιον των ελληνικών δικαστηρίων, υπό την επιφύλαξη της δυνατότητας που έχει στη διάθεσή του το Δικαστήριο να κηρύξει, ανά πάσα στιγμή, απαράδεκτη μία υπόθεση αυτού του είδους ή να τη διαγράψει από το πινάκιο κατόπιν φιλικού διακανονισμού μεταξύ των διαδίκων ή κατόπιν επίλυσης της διαφοράς με άλλα μέσα, υπό την έννοια των άρθρων 37 και 39 αντίστοιχα της Σύμβασης.

7. Αποφαίνεται

α) ότι, εντός τριών μηνών από την ημέρα κατά την οποία η παρούσα απόφαση θα καταστεί οριστική, το εναγόμενο Κράτος οφείλει να καταβάλει στον προσφεύγοντα 3.000 (τρεις χιλιάδες) ευρώ για ηθική βλάβη και 1.230 (χίλια διακόσια τριάντα) ευρώ για έξοδα και δικαστική δαπάνη, πλέον οποιουδήποτε ποσού μπορεί να οφείλεται από τον προσφεύγοντα ως φόρος επί των ποσών αυτών,

β) ότι, από τη λήξη της προθεσμίας αυτής και μέχρι την καταβολή, τα ποσά αυτά θα προσανζηθούν με τόκους υπολογιζόμενους με επιτόκιο ίσο με το επιτόκιο δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, το οποίο θα ισχύει κατά την εν λόγω περίοδο, προσανζημένο κατά τρεις εκατοστιαίες μονάδες.

8. Απορρίπτει το αίτημα δίκαιης ικανοποίησης κατά τα λοιπά.

Συντάχθηκε στη γαλλική γλώσσα και στη συνέχεια κοινοποιήθηκε εγγράφως στις 3 Απριλίου 2012, κατ'εφαρμογή του άρθρου 77 §§ 2 και 3 του κανονισμού.

(υπογραφή)

André Wampach

Αναπληρωτής Γραμματέας

(υπογραφή)

Nina Vajić

Πρόεδρος